ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20 ДИНАРА 1952

Година XXI — Број 412
Субота, 21 новембар 1959

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

ЗАРКОВЕ, ХОЋЕМО ЛИ ИКАД ПОНОВО ВИДЕТИ ФЛАША?

ЗНАМ ЗАШТО МИ НЕ ОДГОВАРАТЕ...

ЗБОГ ТОГА ШТО ЗНАТЕ... ДА ЈЕ ФЛАШ... ОТИШАО ЗАУВЕК!

ЗБОГОМ, ЗЕМЉОО! МОЖДА СЕ НИКАД ВИШЕ НЕЋУ ВРАТИТИ!

ЈЕДИНИ НАЧИН ДА ОНЕ КОЈЕ ВОЛИМ ЗАШТИТИМ ОД СВОЈЕ РАЗОРНЕ СНАГЕ ЈЕСТЕ ДА ПОСТАНЕМ ЧОВЕК БЕЗ ПЛАНЕТЕ!

КАД БУДЕМ ПОВУКАО ОВУ РУЧИЦУ ЗА ИЗБАЦИВАЊЕ, МОЈА РАКЕТА-ДОМ БИЋЕ ИЗБАЧЕНА У СВОЈУ ОРБИТУ... ДА ЗАУВЕК КРУЖИ У СВЕМИРУ!

ПРСТИ СУ МИ ОБАМРЛИ... НЕЋЕ ДА ПОВУКУ РУЧИЦУ...

АЛИ.. МОРАМ НАТЕРАТИ СЕБЕ ДА ТО УЧИНИМ...

КЛИК!

УСПЕЛО ЈЕ... ПРОГНАО САМ СЕБЕ У СВЕМИР... ЗА ЧИТАВ ПРЕОСТАЛИ ЖИВОТ!

ХВУУУШ!

DAN BARRY 11-30

ТА ЛЕТЕЋА ТЕМПИРАНА БОМБА СКРЕНУЛА ЈЕ СА СВОЈЕ ОРБИТЕ! ШТА ЛИ ТО НИЈЕ У РЕДУ?

РАКЕТА НОСАЧ КОЈА МЕ ЈЕ ОВАМО ДОНЕЛА ЕКСПЛОДИРАЋЕ ЧИМ СЕ ОД ЊЕ ДОВОЉНО УДАЉИМ ДА НЕ БИ ОШТЕТИЛА... ХЕЈ!

ОХ... ОНА ИДЕ ПРАВО НА МЕНЕ!

НАСТАВИЋЕ СЕ

КУКУ! КУКУ!

У ОВОМ БРОЈУ:

Т.- 22/59

ПОСЛЕ 40 ГОДИНА

Једна жена из Виценцане у Италији примила је недавно писмо свог мужа које је он послао са фронта још у време Првог светског рата 1918 године. Поред овог писма жени је послато још једно из Бокона у коме се објашњава да је оно ту пронађено и на који начин.

Пошто је писац писма са фронта умро пре осам година, прочитали су га само жена и деца — они којима је оно и било намењено.

НАПРЕДОВАЊЕ У СЛУЖБИ ВЕЗАНО ЗА ТЕЖИНУ

Вашингтонски чувари безбедности незадовољни су својим полицајцима јер су, како они кажу, сувише упадљиви — и високи и крупни. Четворо од сваке десеторице примили су писма у којима им се препоручује да по сваку цену ослабе, ако желе да остану и даље напредују у служби.

И ЊИХОВ ПРОБЛЕМ

Проблем омладине у исто време је и проблем родитеља — дошли су до закључка у Шведској. Показало се да многи родитељи нису свесни колика одговорност лежи на њима као васпитачима. Зато су образовани педагошки курсеви које ће морати да посећују сви родитељи разуздане деце.

ЈЕЗЕРО које ишчезава и поново се рађа

Језеро Ајмониа — или Хиамони, како га називају Семиноле Индијанци, налази се на 36 километара северно од Таласија у Флориди, јединог упоришта Јужне армије које нису покориле снаге Федерације за време америчког грађанског рата. У области где многе реке и потоци изненада понирy, и ово језеро ишчезава и поново се појављује.

Ајмониа језеро, уцртано је у мапама израђеним 1778 и 1823 године, и до 1910 о њему се није много писало. А онда се десило чудо. Једног мајског јутра када је неки стари насељеник дошао на језеро ради пецања уместо бистре воде шеснаест километара дугог језера угледао је готово исушену мочвару! Тридесет квадратних миља прерије, која је дотле била под водом, пекло се сада под врелим флоридским сунцем. Шта се десило?

Сензационална вест се прочула брзином пожара. А чудним причама о тајанственом нестанку језера није било краја. Према једној верзији, неколико суседних породица пробуђено је у току ноћи јаком буком, која се претворила у заглушујућу тутњаву.

Следећег јутра, дошли су многи људи да се увере у оно што је стари насељеник причао и нашли — блатњаву пиштољину, насукане чамце и хиљаде мртвих риба. Дивног језера које је, поред осталог, било извор хране, нестало је заувек. Тако су бар мислили.

Али, неким чудом, језеро је почело да се пуни и вода је убрзо достигла своју нормалну висину. Сви су опет били срећни, и ловци, риболовци и излетници, док 1917 године, оно није поново ишчезло. Од 1910 године Ајмониа језеро нестајало је више пута, а последњи пут 1946 године.

ЈЕЗЕРО АЈМОНИА У ФЛОРИДИ, ДУГО 16 КИЛОМЕТАРА, ФОТОГРАФИСАНО 18 ДЕЦЕМБРА 1933 ГОДИНЕ.

ИСТО „ЈЕЗЕРО" ФОТОГРАФИСАНО ЈЕ СА ИСТОГ МЕСТА У НОВЕМБРУ 1934 ГОДИНЕ, ПОСЛЕ ЈЕДНОГ ОД ВИШЕ ЊЕГОВИХ МИСТЕРИОЗНИХ НЕСТАНАКА.

У овој области има још неколико других, мањих језера, која такође повремено ишчезавају, али не одједном, већ у току неколико дана или недеља. Ова периодична језера, у већини случајева, пуне се сасвим полако — падавинама. Нека остају, ако нема киша, сува више година.

Једно од њих, језеро Џексон, такође је ишчезло почетком овог века, а први пут 1837 године. У вези са овако природним нестанком језера, река и потока у овој су области код сујеверног народа почеле да кружe и бесмислене вести да у неким још непронађеним рупама нестају и људи, мазге, па чак и земља.

Уствари, све су то обичне, али занимљиве, појаве на земљи. Сличних има и у другим крајевима света па и у нашој земљи (Попово Поље) а настају услед порозности тла, великих падавина и сличног.

РАЗНИ КЛУБОВИ

Познато је да су Енглези ћутљиви људи. Да би их покренули и олакшали им ступање у разговор нарочито за време путовања, неки људи из Лештворта основали су клуб „за разговор". Правила клуба налажу члановима обавезно упознавање за време вожње, а да би се међусобно распознавали добили су специјалне ознаке што ће упутити да се једни другима несметано обраћају. Време приликом вожње брже ће им тако пролазити.

ЗА КОГА ЗВОНА ЗВОНЕ

У последње време чују се све више оптужбе на рачун Биг-Бена чувеног часовника у Лондону. Буне се углавном они који станују у непосредној близини и траже да се његово откуцавање утиша од поноћи до 6 часова ујутру, како би несметано могли да спавају. Створен је због овога један специјални одбор који ће испитати ствар и вероватно нешто предузети.

КРАТКИ И ДУГАЧКИ

Најмањи играч у омладинском фудбалском тиму у америчком граду Линколну зове се Џо Шорт (Џо Кратки) који је висок свега 1,45 метар, а највиши Реј Лонг (Реј Дугачки) чија је висина 1,88.

ДОБРА ИДЕЈА

У „Природњачком музеју" у Њујорку приређена је занимљива изложба. Пошто је примећено да неупућени посетиоци најчешће застају пред мање важним предметима а значајни и ретки примерци им остају незапажени, управа музеја је приредила изложбу фотографија које претстављају експонате вредне свачије пажње али мало запажене. Испод фотографија се налази објашњење у коме се делу музеја налази фотографисани предмет и зашто је важан па се препоручује посетиоцима да га разгледају.

Поред осталих изложена је једна фотографија испуњене птице додо, ухваћене пред крај 17 столећа на острву Реинион, која је изумрла. Ту су окамењени отисци табана једног диносауруса, календар израђен у слоновачи, јединствени примерак ескимске резбарије са Алеутских Острва и један испуњени припитомљени мајмун који се најдуже од свих других мајмуна возио на трициклу у америчким циркусима.

ПЕРУАНСКО ЗЛАТО

Перуанско злато, које је било узрок толике похлепе и толиких крвавих ратова, није ништа изгубило од своје чари. Поред његове стварне вредности, као метала, њему се додаје уметничка вредност коју су удахнуле старе кујунџије. Чувени „Музеј о човеку", у Паризу, располаже великом збирком украсних предмета из претколумбовске епохе, али се она не показује посетиоцима. Недавно, пошто су пристигле неке нове драгоцености, управа музеја је одабрала 30 украсних предмета у злату, најстаријих и најлепших што их има из Перуа, и изложила их у специјално украшеним стакленим орманима. Тако се тек недавно публици указала ретка прилика да види мале фигуре које претстављају божанства, украсе за нос и уши, мале животиње: жабе, птице и четвороноге животиње, начињене у злату са изванредним познавањем заната и перуанских стилова.

RIPLEY'S — Веровали или не!

НАЈЧУДНИЈА ТРАГЕДИЈА НА МОРУ

БРОД „КОМЕРС" УСИДРИО СЕ 15-X-1844 ГОДИНЕ ИСПРЕД ЛУКЕ ТРУРО (САД) ПО ЛЕПОМ ВРЕМЕНУ — А СУТРАДАН ЧИТАВА ЊЕГОВА ПОСАДА ОД 9 ПРОФЕСИОНАЛНИХ РИБАРА ЈЕ НЕСТАЛА! ТОКОМ СЛЕДЕЋЕ 3 СЕДМИЦЕ МОРЕ ЈЕ ПОСТЕПЕНО ИЗБАЦИВАЛО ЊИХОВА ТЕЛА НА ОБАЛУ, ПОНЕКАД, ЧАК И 45 КИЛОМЕТАРА ДАЛЕКО ОД ТРУРО-А. СВИХ 9 РИБАРА БИЛИ СУ ИЗВРСНИ ПЛИВАЧИ И ТАЈНА ЊИХОВЕ СМРТИ НИКАД НИЈЕ РАСВЕТЉЕНА.

ЈЕДНА СВЕТИЉКА СТАЛНО ГОРИ ПОРЕД КРАЉЕВСКОГ КАМЕНОГ ЛЕЖАЈА У ПАЛАТИ ЕРАНИЈЕЛ, У ИНДИЈИ, ОТКАКО ЈЕ ЈЕДАН МАХАРАЏА КОЈИ ЈЕ НА ЊЕМУ СПАВАО ТАЈАНСТВЕНО НЕСТАО ПРЕ 350 ГОДИНА.

ВУЛКАН КОЈИ ИЗБАЦУЈЕ ДРАГО КАМЕЊЕ — У ЛАВИ ВУЛКАНА ЛЕУЗЕР, У ИНДОНЕЗИЈИ ИМА ДРАГОГ КАМЕЊА.

ДОМОРОЦИ ИЗ ОБЛАСТИ ТРАВАНКОРЕ, У ИНДИЈИ, КОЈИ МОРАЈУ ДА СЕ ПОЈАВЕ ПРЕД СВОЈИМ РАЈОМ ВЕЗУЈУ ОКО ГЛАВЕ ОВАКАВ РУБАЦ ВЕРУЈУЋИ ДА ЋЕ ИМ СЕ ОНДА ИСПУНИТИ СВАКА МОЛБА.

ЏОН КОНВЕЈ ИЗ ОМАХЕ (САД) МОЖЕ ДА ИЗДУВА САВ ДУВАН ИЗ ЦИГАРЕТЕ И ДА МУ МЕЂУ УСНАМА ОСТАНЕ ПОТПУНО НЕОШТЕЋЕН ПАПИР.

ЖУТЕ КАНАРИНКЕ АКО СЕ ХРАНЕ ПАПРИКОМ МОГУ ДА ПОСТАНУ ЦРВЕНКАСТЕ

МУЗИКА КАО СТРАШИЛО

У Индокини сељаци морају да воде борбу противројева птица које налећу на пиринчана поља. У време када сазрева пиринач оне су у стању да преполове летину.

Припадници племена Моис довијају се на све могуће начине да растерају птице. Тако су измислили „страшила" која се крећу под дејством ветра или воде, а употребљавају и чегртаљке.

Племе Седанги помоћу музике растерује птице. Инстру-

мент — назван танг — направљен је од бамбусових палица, које су обешене о врпце. Под притиском текуће воде оне ударају једна о другу и изазивају тонове. Сам инструмент је тако направљен да личи на ксилофон. Седанги су у стању не само да регулишу тонове већ и ритам.

Висина тона зависи од положаја бамбусових палица у води и дужине конца о коме висе. Сваки инструмент има од 20 до 120 палица. Танг одаје тонове веома пријатне за људско ухо али их птице не подносе.

КАКВО ЋЕ БИТИ ПОВРЋЕ НА МЕСЕЦУ?

Семенке разних врста поврћа биле су специјално спаковане и послате у балонима до висине од преко 30.000 метара где су изложене смртоносном космичком зрачењу. По повратку засејане су специјалне „месечеве баште" где се посматра њихово рашћење и утврђују отступања. Када човек доспе на Месец или друге планете доћи ће можда у ситуацију да се храни поврћем одгајеним у првој месечевој башти. Зато је боље већ сада испитати те могућности.

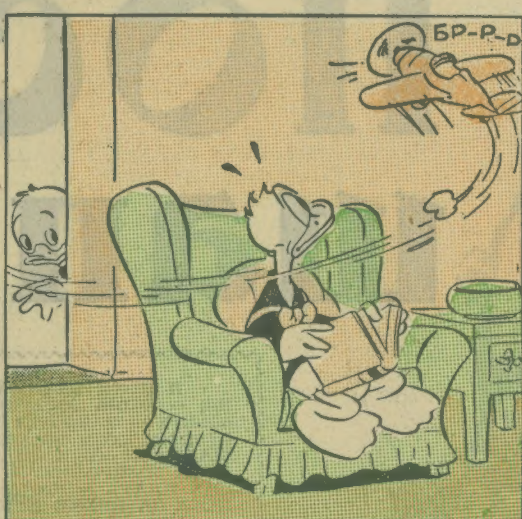
ДЕСИЛО СЕ...

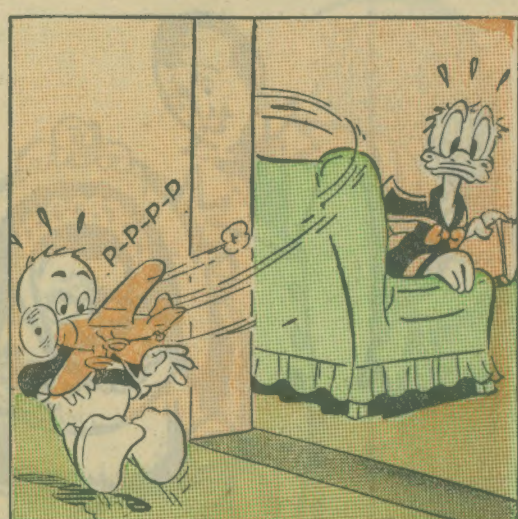
На огради једног фудбалског игралишта у Доњој Аустрији, виси једна врећа са песком и на њој пише: „Прија-

тељи спорта, оставите на миру играче и судију. Искалите свој бес на овој врећи!"

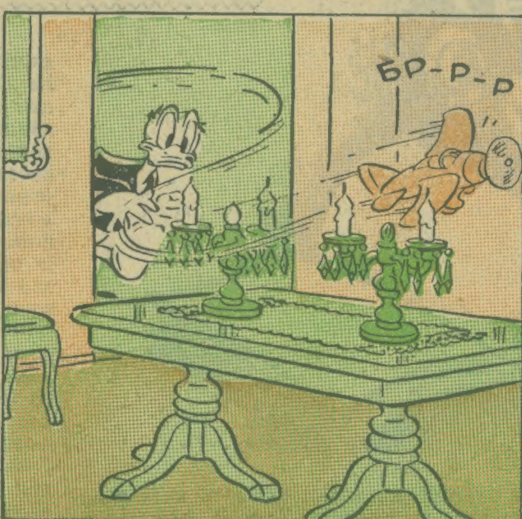

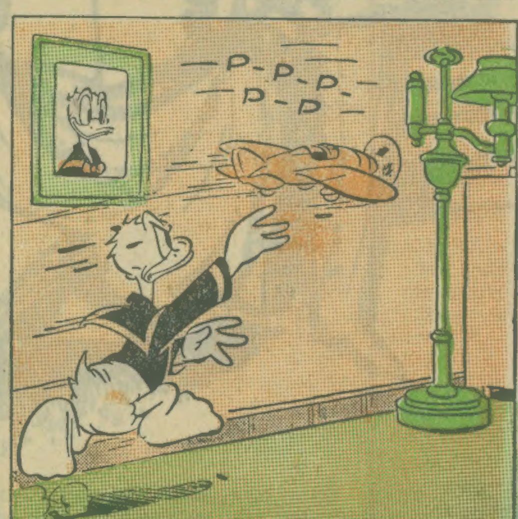

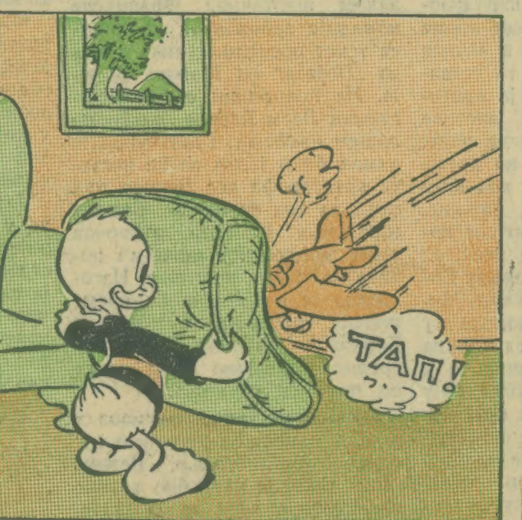

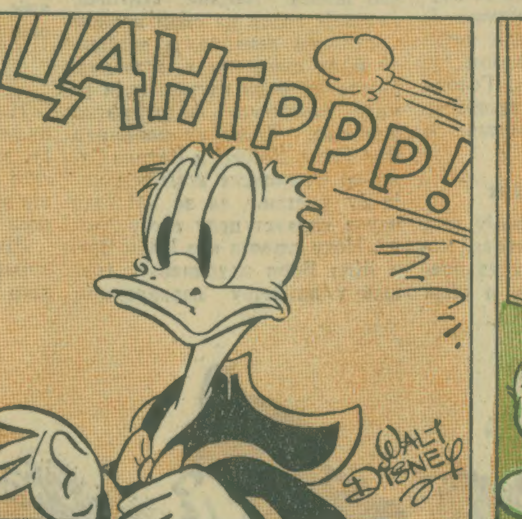

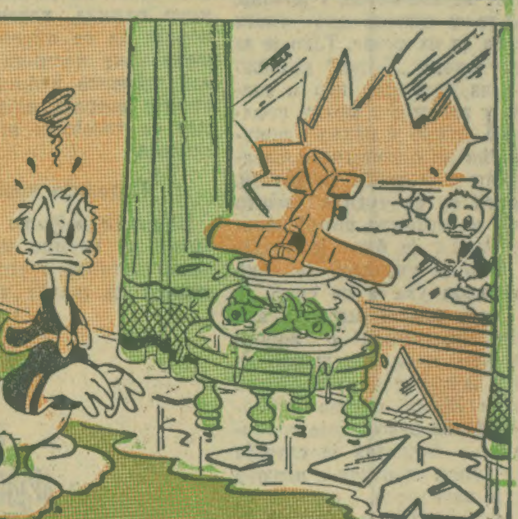

Траже се проналазачи

У веку открића, кад се у свим областима науке свакодневно долази до нових проналазака, није искључено да ће се чак расписивати конкурси за нове изуме, као што их већ има за драму и роман. Један западноевропски часопис недавно је писао о том проблему. Из неколико изнетих примера види се о чему се на западном делу наше лопте снева и шта би они волели да пронађу.

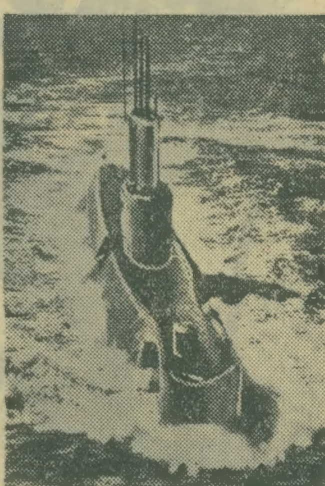
Пођимо од атомске подморнице „Наутилус", која је прошла испод калоте Северног пола. „Наутилус" претставља, нема сумње, велики успех, али он није без мана. Чим зарони у море, подморница губи сваку везу са копном. Радио-таласи се не простиру кроз воду нити су у стању да се пробију кроз дебелу наслагу леда. Што се тиче ултразвука, он се креће до неколико стотина километара, а то није довољно.

Дакле, потребно је да се пронађе механичко средство које ће сигурно да обезбеди везу између сваке подморнице загњурене у морску дубину и копна. То није немогућно, само — решење треба наћи.

Учврстити блато

Може ли се пронаћи брз и јевтин начин да се житко блато претворио у чврсту масу? Занимљиво је да су термити успели да реше овај проблем. Поред њих, врачи са Ориноко такође имају своју тајну за очвршћавање блата, али савремена наука још није сазнала у чему се она састоји.

Постоје извесне пластичне материје помоћу којих може да се постигне успех, али је поступак веома скуп. Од хемичара се, као што рекосмо,

очекује јевтино средство са брзим дејством.

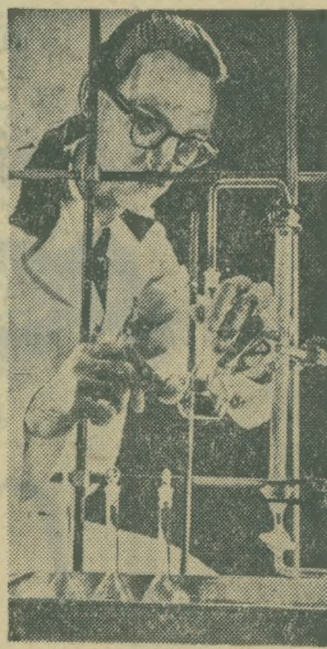
Млеко и месо — од дрвета

Постоје, међутим, и сасвим различита прижељкивања. На пример, да се од дрвета добије храна. Пре свега треба рећи да проналазачи већ раде на стварању средства против сушења хлеба, али им није пошло за руком да спрече његово бајаћење. Није у питању само новац који се баца, већ се свакога дана то догађа и са милионима килограма хранљивих материја само зато што су стајањем постале неупотребљиве. Онај ко пронађе средство да се хлеб стално или бар дуже време одржи у свежем стању, учиниће човечанству велику услугу.

Преобраћање дрвета у млеко и хлеб већ је учињено помоћу соје, али ње има мање од другог дрвећа а не разликује се много у хемиском саставу. Засад су само термити успели да од биља створе протеине, који су блиски протеинима меса. Но они чувају и ову своју „научну" тајну. А и овај проблем није нерешљив.

Подморски кабл који ће сам да изрони

Ево још једне чисто техничке загонетке. Релативно често се догађа оштећење подморских каблова услед „судара" са јачим мрежама за риболов које рибарски бродови вуку по дну мора.. Чим се пробије заштитни слој и задере у метал, кабл слабије функционише. Да се открије место где се квар догодио, потребно је доста људи и дуго времена. Пожељно је да неки проналазач открије могућност да се на отстојању утврди тачно место оштећења или да се начини такав омот који ће, у случају квара, да се надува и као појас за спасавање извуче оштећени кабл на површину воде. Посматрано са научне тачке гледишта, и на ово питање може да се одговори,

али ваља „само" да му приђе човек који располаже знањем.

Постоје још хиљаде других проблема који чекају нове, младе научне снаге.

ПОСЛЕДЊИ шапат...

И НЕКИ ВЕЛИКИ ГЛУМЦИ ИМАЈУ ЛОШЕ ПАМЋЕЊЕ — НОВА ЛИЧНОСТ НА ПОЗОРНИЦИ КОЈА ЧИТА КЊИГУ — ЗАЋУТАО УСРЕД НАЈЖИВЉЕГ ДИЈАЛОГА — ГЛУМЦИ КОЈИ ИМАЈУ „ФОТОГРАФСКО ПАМЋЕЊЕ“ — ШАПТАЧИ КОЈИ ЗНАЈУ БОЉЕ УЛОГУ ОД ГЛУМАЦА И КОЈИ ИМПРОВИЗУЈУ СТИХОВЕ — НЕВОЉЕ ЗБОГ МАЛИХ ПЛАТА — КАДА ШАПТАЧ ЗАСПИ — ШАПТАЧИЦА КОЈА ЗА ВРЕМЕ ПРЕТСТАВЕ ПРАВИ КАЈГАНУ.

Велики француски трагичар Фермен Жемје умирао је смртно рањен поред топа на палуби ратног брода. Величанствена сцена из последњег чина „Битке“ од Клод Фарера личила је на прави живот. Тог мартовског вечера 1921 године публика је у позоришту Антоан са уздасима и сузама дубоко проживљавала епопеју јунака кога је тумачио омиљени драмски првак.

Многи су се чудили...

Нико није знао да Жемје има врло лоше памћење и да за време док игра у неком комаду посеје целу позорницу хартијицама са исписаним деловима текста који није могао да запамти. Качио их је на намештај, за манжетне, у шешир, стављао у ципеле ако улога захтева да их скине. Тако је за чувену сцену „Битке“ залепио текст на топовску цев и стењући у агонији у мраку предвечерја, зурио у цедуљу покушавајући да одгонетне последње речи које треба да изусти.

Многи су се чудили зашто Жемје не користи помоћ шаптача. Разлог је био једноставан. Велики уметник је био врло тврда уха и не само да није хтео помоћ шаптача већ је баш он, глумац с лошим памћењем, први предложио да се они искључе из позоришта. Тако је Жемје постао поборник естетске револуције позорнице — отказана је служба позоришном шаптачу а његова баца је затворена.

И лукави Фермен Жемје је користио шаптаче али на свој начин. За време једне турнеје по унутрашњости он је увео у комад нову личност, паралнзовану старицу која је све време седела на позорници и читала једну књигу. Била је то уствари „шаптачица“ која је пратила комад и окретала листове књиге с текстом његове роле. Жемје се с времена на време пријатељски нагињао над њом тепајући јој: „Дакле, бајкице, јеси ли добро?“ и хитрим погледом читао следеће речи.

Недавно је у позоришту Колосеум у Паризу глумац Мишел Салина због празнине у памћењу заћутао усред најживљег дијалога. Очајнички је у сећању тражио реченицу коју треба да каже али му није долазила на ум. Када је ситуација постала мучна он је излетео с позорнице оставивши своју партнерку и на брзину прелистао текст. За то време се глумица снашла, хладнокрвно је почела да се пудерише певушећи неку песмицу којом је чак забавила публику. Готово нико у дворани није приметио шта се догађа и претстава је спасена.

Породица шаптача

Шаптачи најбоље знају шта значи за глумце њихова морална потпора и стога се претварају да шапћу чак и онда када због нечег то нису у могућности. Тако је једном приликом шаптачица Француске комедије заборавила да донесе текст последњег чина комада „Појава“ од Мориса Донеја. На позорници се појавио глумац Леон Бернар, чувен по лошем памћењу. Шаптачици је одмах било јасно да ће настати катастрофа ако Бернар примети да она не шапће. Без размишљања је зато отворила текст претходног чина и почела да глуми шаптање. Изговарала је с времена на време понеку неразумљиву реч а Бернар је у правом заносу, без грешке, одглумио своју улогу од почетка до краја.

Има много више глумаца с лошим памћењем него што публика претпоставља. Велики Моне Сили је увек био толико несигуран у себе да је захтевао помоћ тројице шаптача. Један је седео на свом правом месту иза заклона, а двојица су били скривени у кулисама. Много су ређи глумци који имају такозвано фотографско памћење. Такви су например Пол Емил Дејбер и Катрин Сами из Француске комедије који су у стању да за 24 сата науче наизуст целу своју улогу. Неки глумци као Ивон Брej и Жил Бери надокнађују грешке у памћењу изванредном способношћу импровизације. Не ослањајући се на шаптаче они изванредно умешно сами измишљају текст који ће им надокнадити заборављени. Због овога су се његови шаптачи једили а партнере је често доводио у врло незгодне ситуације. Једној шаптачици кад му је приговорила што је добар део улоге сам измислио на позорници, Бери је добацио:

— Али, госпођо, ја одлично знам свој текст!

— Може бити, — одговорила му је учтиво шаптачица, — али ви не говорите оно што пише у либрету.

— Свакако, али чим изговарам друге речи значи да ми оне које се налазе у вашој књижици нису потребне!

Француска комедија има пет шаптача а њихов доајен је Марсел Дипуи који је већ 25 година незамењив у својој улози. Он потиче из породице у којој се шаптачка професија већ три генерације преноси с колена на колено.

Један од најтежих тренутака у Дипуиовој шаптачкој каријери био је недавно на претстави „Федре“ од Расина када је глумица која је играла Арицију неочекивано почела да рецитује једну Јунијину тираду из „Британикуса“. Добар део публике је приметио грешку али је занета глумица настављала да говори. Предосећајући катастрофу Дипуи јој је у једном тренутку оштро шапнуо „ћут“! И она је умукла. Затим, као да се ништа није догодило, наставио је да шапуће прави текст.

Кајгана „на сцени“

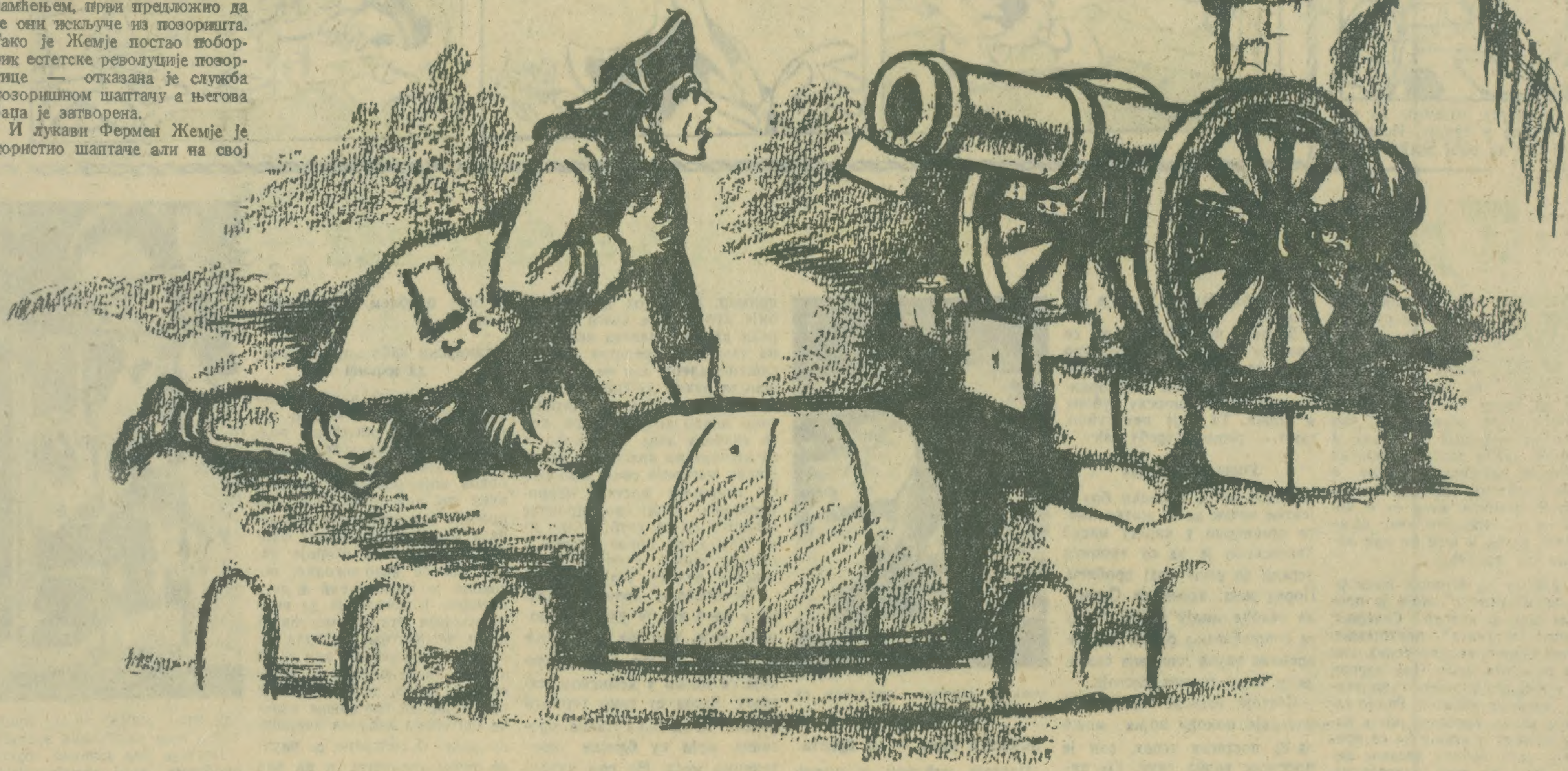
Најстарији шаптач у Француској, а вероватно и на свету, запослен је још у Француској комедији. То је један бивши члан оркестра Опере комик који сада има 88 година.

Шаптачи у провинциским позориштима су слабо плаћени и зато незаинтересовани за свој посао, па глумци с њима доживљују свакојаке згоде. Једну анегдоту поводом овога испричао је оперетски певач Адријен Вили. Шаптач је имао обичај да заспи а често и да зарче за време претставе. Једном приликом када је његово ркање постало сувише снажно Адријен је дохватио чашу воде са стола и њоме запљуснуо шаптача. Овај је, нагло пробуђен, крикнуо. У публици се проломио смех.

Шаптачи су често осетљиви и свете се глумцима који нису пажљиви према њима. У току једне претставе у позоришту у Ници глумица Жаклин Порел која је сматрала да јој помоћ шаптачице није потребна избечила се на њу и презриво јој махнула руком да би је ућуткала. Неколико пута је то узалуд покушавала. Најзад, пред крај чина, шаптачица је занемела. А баш тада, глумица која је иначе била врло сигурна, заборавила је текст. Погледала је очајнички тражећи помоћ, али је она увређена, ћутала. Тако је охола глумица претрпела први неуспех у својој каријери.

Одлична шаптачица Француске комедије М. Бел имала је обичај да некипут уместо да збуњеном глумцу прочита тачан текст готово гласно узвикује: „Не, не, није тачно!“ и усред комада би заридала из свег срца или гласно почела да се смеје.

Чувена француска балерина Лудмила Черина открила је за време претставе у опери у Монте Карлу да тамошња шаптачица на једном малом шпорету смештеном у дубини њеног отвора, прави кајгану.

БЕЛЕ ФОКЕ

РЕТКИ ПРИМЕРЦИ

Постоје две врсте фока које бораве на стеновитим острвима око Енглеске: обична фока (phoca vitulina) и бела или сива фока (halichaerus grypas). Ова друга је знатно ређа, а готово половина укупног броја у свету живи на острвима око Велике Британије и на њеним обалама. Од њих велики број се налази на западној страни, на обалама и острвима Ирске, Шкотске, Велса и на Сили Острвима, док се само једна колонија ових ретких фока налази на источној обали Британије на Фарнским Острвима — групи од неких двадесетак стеновитих острваца недалко од обале, на средокраћи између Единбурга и Њукасла.

Више од 800 година број фока ту никад није био већи од једне стотине, јер их месни рибари стално убијају ради уља.

Парламент је 1932 године једном одлуком донекле заштитио ове животиње од потпуног истребљења: забрањено је убијање белих фока у сезони парења, од септембра до децембра сваке године. Одлука је донета у прави час и пребројавање 1938 године показало је да се број фока увећао за 100%, а у току наредних година још и више. У новембру 1950 године на Фарнским Острвима налазило се 1300 белих фока, а упролеће 1953 године колонија је нарасла на 1750.

Одувек је ова животиња привлачила природњаке. Проучавали су је и у прошлости, али са мање успеха. Озбиљнија и знатно успешнија проучавања започели су 1950 године Грејс Ват и др Јан Телфер, чланови друштва Природне историје. Поред осталог, циљ им је био да установе начин миграције, проценат умножавања и њихов просечан век.

Фоке се проучавају на острвима током целе године. Веровало се да оне никад нису одлазиле на дужа путовања.

Међутим, пошто је 16 децембра 1951 године маркирано 10 младунаца, један је пронађен две недеље доцније близу Ставангера у Норвешкој. Ова животиња, иако стара свега шест недеља, превалила је за тако кратко време пут од неких 400 морских миља, што се сматра правим подвигом. У току наредних пет недеља пронађени су и други маркирани младунци, неки ближе а неки веома далеко од Фарнских Острва.

Приликом маркирања свако младунче је и премерено у тежини и дужини. Просечна тежина износила је око 13 килограма, а дужина око 90 сантиметара. За следеће три-четири недеље, њихова тежина се увећавала по десет до петнаест килограма недељно. Што се тиче процента умножавања и просечног века тачнији подаци се не могу још очекивати пошто су проучавања започета 1950 године.

ОВАЈ РАЗНЕЖЕНИ МАЛИ „ДРУГАР“, СТАР СВЕГА ТРИ ИЛИ ЧЕТИРИ ДАНА, ПОСМАТРА НЕПОЖЕЉНОГ ФОТОГРАФА СВОЈИМ ВОДЊИКАВИМ ОЧИМА, У НАДИ ДА ЋЕ ГА УБРЗО ОСТАВИТИ НА МИРУ. У ЛЕЖИШТУ ИЗМЕЂУ СТЕНА, ГДЕ ГА ЈЕ МАЈКА ОСТАВИЛА, ОСТАЋЕ ЈОШ ИЗВЕСНО ВРЕМЕ А ОНДА, ЧИМ ОЧВРСНЕ, ОТИСНУЋЕ СЕ У МОРСКЕ ТАЛАСЕ У ПОТРАЗИ ЗА ХРАНОМ И ЕВЕНТУАЛНИМ АВАНТУРАМА.

Силно благо за кратко време

Помрачење Сунца није нека реткост кад се посматра Земља као целина. Тада, ако је помрачење потпуно, Месец усред бела дана минутима заклони Сунце тако да остане видљива само „корона“, спољни слојеви Сунчеве атмосфере. Али за једно одређено место потпуна помрачења врло су ретка. Последње потпуно помрачење Сунца видљиво у Паризу било је 1724 године, али док се Парижанима поново пружи прилика за то проћи ће неколико векова, јер се сваког пута оно види са другог места. Зато научници у последње време путују за помрачењима. Док је раније географима и астрономима највише било стало да их посматрају, данас и атомски физичари то чине и из опажања изводе важне закључке.

Ове године четрдесет научника из разних земаља стекли су се на острвцу Фуертевентура, удаљеном од афричке антлантске обале 100 километара. Овога пута оно је било једина погодна тачка за посматрање, филмско снимање и фотографисање.

Новчани издаци за ових 157 секунди, колико је помрачење трајало, изнели су 100.000 долара. Поред својих претставника са пет универзитета Американци су на острво послали и један млазни бомбардер из кога су, летећи надзвучном брзином, научници могли да посматрају ретку појаву и читавих 400 секунди, дакле преко шест и по минута. Осим тога за Американце су подигнуте монтажне колибе и лабораторије. Енглезе је претстављао директор универзитетске опсерваторије у Кембриџу др фон Клибер, пореклом Немац. У име универзитета у Мичигену била је жена-астроном др Едит Милер, рођена у Швајцарској. Научницима су се придружили и астрономи-аматери, тако да је на овом комадићу копна усред Атлантика, које иначе има свега 60 сталних становника скромних рибара, било у то време веома живо.

Другог октобра одјекнуло је мало црквено звоно, једино које тамо постоји. То је био знак да сцена почиње. Људи су се ужурбали а козе на испашама узнемириле. Стале су да трчкарају тамо-амо, а кад се сасвим смрачило пошле су кућама мекећући. Исто тако је брзо реаговала и температура — осетно је опала. Зачуо се двоструки прасак — осматрачки авион пробио је звучни зид. Смркло се потпуно. И копно и море утонули су у помрчину као да је ноћ. Фотографи и камере су радили, да не би пропао ниједан драгоцени тренутак. А после равно 157 секунди, испод тамног Месечевог колута искрао се танак светао срп и лагано дебљао до пуне величине Сунца.

НАЈСТАРИЈИ фризерски салон у Европи

Ових дана најстарији фризерски салон у Европи слави свој тристотинити „рођендан“. Мали, скромни дућан налази се у Паризу у улици Сен-Рош у непосредној близини истоимене катедрале. Салон је основан 1659 године и у његовим одајама многи славни људи улепшавали су своје косе и браде. Робеспјер, Наполеон и Хајнрих Хајне били су својевремено редовни посетиоци овог салона.

Славно време првог париског и европског фризерског салона давно је прошло. Данашње његове муштерије су „мали људи“ из околних улица. С времена на време у њега залута понеки странац или туриста који је случајно чуо за овај историски салон.

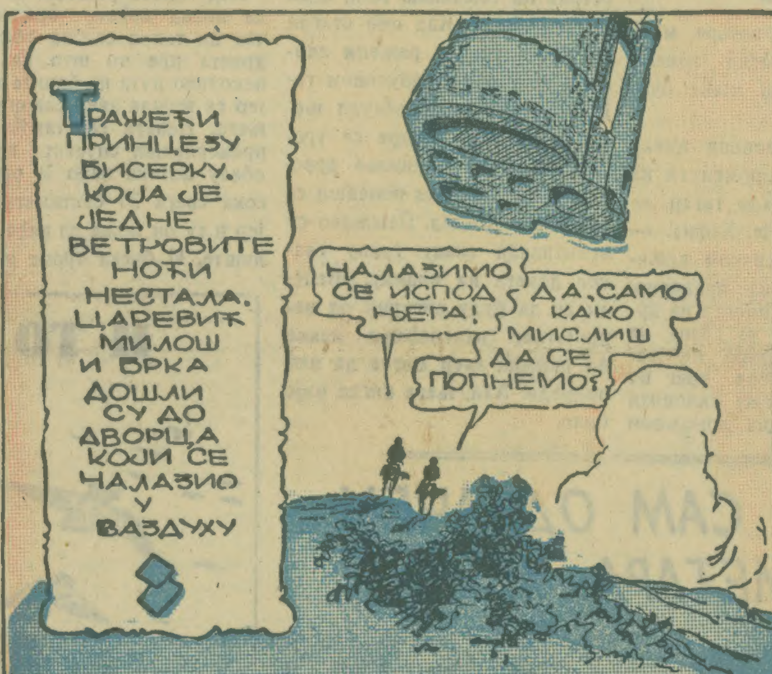
У једној собици иза салона смештена је збирка увојака који су некад красили главе чувених људи. Сваки прамен косе увезан је пажљиво и има мали картон са именом муштерије с чије је главе отсечен. Збирку допуњавају перике некадашњих познатих државника, књижевника и уметника.

НАЈЛЕПШЕ...

Која земља има најлепше жене? — то је питање које се често чује. Још од Тројанског рата људи не престају да се њиме баве. Да би се дошло до решења морао је да се умеша и Галупов институт. Направљена је анкета широм света и добијени су резултати: Италија је на првом месту, ватим долази Француска, Шведска, Ш[illegible]ја и Америка.

ЧАРДАК НИ НА НЕБУ НИ НА ЗЕМЉИ

ПО МОТИВИМА ИЗ НАРОДНИХ ПРИПОВЕДАКА

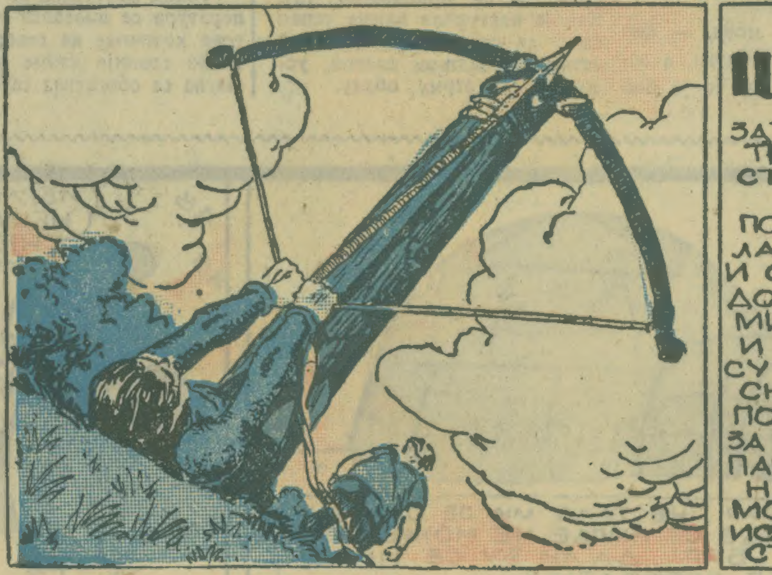

ДВА ЖИВОТА ЈЕДНОГ ЛЕОПАРДА

Хафиз је први спазио леопарда. Он и ја били смо на челу, док су Вили и Дастагир ступали одмах иза нас. Изишавши из шипражја с леве стране, на неких тридесетак метара испред нас, леопард је кренуо преко друма. Био је већ на средини кад нас је спазио. Тада се окренуо према нама и чучнуо. Ја сам гледао негде на другу страну и пропустио сам ове прве тренутке. То ми је касније испричао Хафиз док ми је показивао његове трагове у мекој, црвеној прашини. Први пут сам га спазио кад је устао и враћао се путем којим је и дошао. Била је то упадљиво лепа животиња, мужјак, највећи леопард кога сам икад видео. Мада није журио, нисам имао времена да подигнем пушку пре но што је нестао.

Високо је потскочио, преврнуо се...

Тихо смо кренули напред. Готово смо стигли до места где је лежао на друму кад сам га угледао кроз ретки заклон шипражја и високе траве. Стајао је непомично, на мање од четрдесет метара од нас. Био је сумрак и његову тамну силуету пресецале су гране и влати траве које су нас делиле.

Знајући да би велика мачка могла да нападне — или нестане — у сваком тренутку, нанишанио сам га међу плећа. Високо је потскочио, преврнуо се и пао на леђа са све четири ноге испружене увис.

— Добар погодак, сахибе, — рече Дастагир.

— Један од највећих, сахибе, — уверавао ме је Хафиз.

Био сам толико испуњен радошћу због ове невероватне ловачке среће да сам пољубио врхове сопствених прстију и дунуо пољубац према небу. Хафиз ме је зграбио за другу руку...

А тада, усред тих честитања, леопард је скочио. Пре но што сам успео да се приберем, мој „трофеј" је јурнуо низ брежуљак и нестао у шумици младих бамбуса високих свега нешто преко метар.

Био је потребан само још један метак да „довршим" леопарда док је лежао на земљи наизглед мртав. Имао сам жељу да сам себе истучем. Једина утеха у свему томе била је мисао да је рањени леопард могао да нас нападне, неприпремљене за то, уместо што је побегао.

Приближивши се месту где је пао, открили смо крв и мало меса. Крвави траг водио је у бамбусов гај, али ником од нас није ни падало на памет да прати рањену животињу по тами која је била све гушћа. Пре зоре се ништа није могло предузети. Тек тада ћемо се вратити на ово место, и то пре но што би који од домородаца кренуо у џунглу, пре но што би моју погрешку могао неко други да плати животом.

Кренули смо његовим трагом

Те ноћи, после вечере, моји пратиоци су укратко изнели шта нас сутрадан може очекивати.

— Рањени леопард никад вас неће ничим опоменути на своје присуство као тигар, — објашњавао ми је Хафиз. — Он ће прибећи сваком прљавом трику да би вас преварио. Он се може лако попети на дрво и приљубити уз грану да би изненада скочио на вас док пратите његов траг по земљи. Он се може склонити у склоништу једва довољном да се у њега завуче зец, а напада тек кад му се сасвим приближите. А леопарда је тешко спазити..

Кренули смо чим се сунце родило. Успут смо свратили по једног домороца-трагача који ми се учинио као дивљи човек. Био је наоружан само лаком секиром која ме је потсетила на томахавк. Али, знао је свој посао. Кад смо стигли до места где је рањени леопард нестао у бамбусовом гају, нисмо одмах кренули његовим трагом. Најпре се трагач попео на оближње дрво, а за њим и Хафиз поневши са собом мој доглед. Пажљиво су испитивали сваку грану сваког дрвета на видику. Желели су да буду сигурни од непријатног изненађења какво би рањена звер могла да нам приреди. Али, њега нигде није било.

Заобишавши гај стигли смо до места где га је леопард напустио и одатле кренули његовим трагом. Леопард је очигледно ишао веома брзо јер су капи крви лежале далеко једна од друге.

... надмудре и најопрезнијег ловца

Кад гоните рањеног леопарда никад нећете прескочити чак ни танко стабло обореног дрвета пре но што на њега неколико пута не баците камен јер се можда звер сакрила иза њега. Нећете се, такође, без проверавања спустити ни низ обалу потока иако је она висока свега 30 сантиметара — јер и ту он може да нађе склониште. И бусен траве је опасан иако вам се чини да се иза њега не може шћућурити ни маче. Али, чак ни та проверавања често ништа не користе. Кад рањени леопард „зна" да га нисте спазили, он ће отрпети ударац каменом и неће ни трепнути, али ће зато напасти истог тренутка кад осети да је откривен.

Без оклевања наш трагач је кренуо њухалом — сувим коритом некадашњег потока широким једва три метра. За време одавно прошле кишне сезоне вода је навукла грање које се задржало углавном крај обала. Ниједна од сада већ сувих грана није изгледала дебља од десетак сантиметара. Због тога сам на њих обраћао мало пажње, али сам зато савесно и помало са зебњом испитивао удубљења у обали. Кретали смо се полако, корак по корак, Наједном, наш трагач је стао. Тренутак-два стајао је напето, претворен у опрезност и очекивање. А онда смо одахнули.

На свега два метра од њега, иза једне сасвим ниске гомилице водом нанесених грančица, лежао је леопард — мртав. Рањен у груди, успео је да стигне чак довде да би нам ту поставио заседу. Али, чим се спустио на земљу угасио се његов други живот, онај који је почео оног тренутка кад је наизглед мртав скочио пред нашим очима и нестао у бамбусовом гају.

— Кратак је био тај његов други живот — приметио је са извесном тугом ловац Гренсел Фиц који је у џунглама Индије провео неколико месеци и коме се од свих многобројних ловачких згода ова најдубље урезала у сећање.

Али, да није било њега ја никад не бих знао ово што данас знам о леопардима, о њиховој лукавости, способности да се сакрију на готово равном земљишту, о њиховој вештини да заузму најприкладнију бусију и тако надмудре и најопрезнијег ловца. Никад не бих осетио узбудљиву напетост трагања, ни радост победе чак и кад није потпуно заслужена.

МОЖДА

Стручњаци кажу да су бактерије најраспрострањенији облик живота на земљи. На обичном земљишту од једног акера (4.040 кв. метра) дебелом једну стопу (30,48 см) живи око 90.000.000.000.000.000 бактерија.

БИО САМ ОДБАЧЕН 80 МЕТАРА УВИС...

У енглеској пробној бази дат је знак за узбуну. Одједном је престао да се јавља пробни пилот Џон Сквајер са лета на једном млазном авиону који лети по сваком времену брзином двапут већом од звука. Грозничавом брзином предузето је све да се он нађе. Али ни од пилота ни од машине нигде ни трага. Авион је свакако експлодирао, распао се у хиљаду комадића и пао у море. Нико није могао ни помислити да би пилот могао да се спасе па је жалосна вест са пуно обзира јављена његовој жени Маргарети.

Свега 30 секунди после саопштења, Џослин Доналдсон у Галстону, у Шкотској, радећи у својој башти спазила је једног човека како јој посрћући прилази.

— Долазим с мора, — био је у стању да промуца, а затим се онесвестио. То је био Џон Сквајер који је доцније у болници испричао шта је преживео.

— Летећи на висини од 13.000 метара и то брзином од 2300 км/час приметио сам знаке који су ме приморали да одмах напустим апарат. Ставио сам на главу пластични прекривач и покренуо седиште за избацивање. Био сам прво одбачен 80 метара увис, а затим почео слободно да падам у дубину. После 10.000 метара падобран се аутоматски отворио. Слетео сам у море и био у стању да ставим у покрет механизам који је надувао мој пливачки прсник, затим и гумени чамац. Цело после подне носила ме је вода. Нигде да угледам земљу. Пала је ноћ. Тек у праскозорје могао сам да назрем обалу. Осека ме је спречила да се приближим тлу. Кад је наступила плима успео сам да се дочепам копна, а затим, последњом снагом, успужем уз стрму обалу.

И ТО СУ ЗНАЦИ

Током протеклих 50 година на Исланду је све топлије. Температура се повећава услед повлачења леда и смањења његове количине на северној обали. Једна од последица релативно топлије климе је стварање бољих услова за живот: фауна се обогатила са седам нових врста птица.

СИМА ЗИМА И БЕРНАРДИНАЦ

БРРР... НЕСТАЛО МИ ЈЕ ОГРЕВА, А ОВДЕ СЕ НИГДЕ НЕ МОЖЕ ДОБИТИ! БРР... ДА ЛИ ЋУ СЕ ИКАД ОПЕТ ОГРЕЈАТИ?

Константин ДАНИЛ

Постоје његова платна по Војводини — у приватним кућама, у црквама читави иконостаси, у Народном музеју у Београду десет слика испуњавају једну одају у низу соба војвођанских сликара — а о њему се зна веома мало.

Страдање због „љубоморности" учитеља

Тек се нагађа и његово име — по Банату је познат као Даниел, један немачки историчар га помиње као Данил Петровић „аустроугарски Србин који није никакве школе нити стране земље походио", из Беча му је Вилхелмина (Мина) Караџић писала око 1853—55 на адресу: уметник Константин Даниел. Сачувана је његова „визитна карта" коју је свакако имао тек доцније када се прочуо као изврстан сликар мако је неразумљиво чему је она служила кад из Великог Бечкерека није више ишао никуд. На њој стоји мало претенциозно — Konstantin Daniel, peintre. Сам се на својим сликама потписивао K. Daniel а доцније ни то није хтео јер је сматрао да ће се његови радови одвајати од других и иначе.

Његов једини биограф — (аутобиографија је изгубљена) учитељ Лазар Николић, иначе његов ђак у сликарству или како се у то време звало „шегрт", „мешаја", доцније и сам сликар, — назива га Константин Григоријевић (Григоровић) Данил. Средње име изведено је према имену његовог оца — Григорија (или се можда звао Петар!) пореклом из околине Кијева који се полазећи или враћајући се под Суворовом са војне против Француза и Швајцарске зауставио, неразумљиво како и зашто, у Лугошу, малом месту северно од Вршца, где се оженио једном сељанком. Ту је, не зна се тачно које године, 1798—1802 рођен Константин.

Оскудни и несигурни подаци, јер он сам није волео да говори о свом пореклу (као да је нешто крио!) ни о свом школовању, претстављају нам га тек као дечака када је у Темишвару учио сликарство код Арсе Теодоровића, тада већ познатог сликара који је још 1794 године портретисао Доситеја Обрадовића због чега га он помиње у свом „Мезимцу". Међутим, због „љубоморности", јер је Данил био веома талентован ђак, учитељ га је избацио, а он онда прешао, по једној верзији — код неког „воденог" фреш(с)ко „молера", по другој — у радионицу три академска бечка сликара који су тада боравили у Темишвару.

Значајне године

Убрзо му се губи траг. Можда је већ тада путовао у Минхен или Беч, али је извесно да је „шетао" као „путујући сликар" и, по тадашњем обичају, портретисао богате трговце, имућније грађане и спахије. Тако је 1827 године у Великом Бечкереку (сада Зрењанину) на имању подначелника, доцније жупана и грофа, Карачонија, радио његов портрет. Ту се упознао са „осамнаестогодишњом" (уствари је имала 22 године) Софијом Дели, девојком из осиромашене мађарске племићке породице.

Неуглeдни почетник-сликар, погурених леђа, са наочарима и рошава лица заљубио се одмах у плавушу која се „могла са богињом лепоте споредити". Већ следеће године спахија је кумовао младенцима.

Та година је и за Данила-сликара била значајна. У дому породице граничарског капетана Кљуновића у Алибунару изврсни портрети домаћина и домаћице привукли су пажњу њиховог госта панчевачког проте Константина Арсеновића. Заинтересовао се ко их је радио и добио одговор:

— Неко молерче по имену Данил.

Пре тога прота о њему није био ништа чуо и како је изразио жељу да га упозна, гостољубиви домаћин је послао кола по њега у оближњи Селеуш (или Ст. Михаљ), где је портретисао неког трговца.

— Кажите само „хоћу" и радићете иконостас за нашу цркву — рекао му је прота.

— Не смем ни мислити акамоли се одважити да такву цркву радим. Ја сам почетник — бранио се Данил. Нисам историски молер, но само обичан потретист.

Али на наваљивање и после обећања да ће од проте добити подршку он је попустио и ускоро послао једну слику за „мустру". Уговор је 26 маја 1829 године склопљен са црквеном општином и рад на иконостасу Успенске цркве у Панчеву је почео, а после четири године завршен. Одушевљење младости, лиризам и свежина боја избијају из тих његових слика.

Био је симпатичан, срдачан, учтив

Први успех је доносио нове поруџбине и нове сеобе, али и све нове похвале: иконостас у Уздину са минијатурним сликама, темишварски, добрички, огромна платна на иконостасу у Јарковцу, носе све одлике његовог сликарства.

Шездесетих година он напушта такву врсту рада. Већ је стар, ретко одлази из Бечкерека и ради као и пре али сада само за своје задовољство: портрете, понеку мртву природу или жанр, слику која приказује сцену из свакидашњег живота, и продаје их за скупе паре или поклања пријатељима.

Свој аутопортре из тих дана поред других слика, поклонио је својој сестричини, али је све нестало сем једне његове фотографије по којој је доцније Урош Предић израдио портре и поклонио га Народном музеју у Београду. Тако бар знамо како је овај знаменити сликар изгледао.

Али његова неизразита спољашност се губила пред његовом предусретљивошћу: био је срдачан, симпатичан и учтив. „Тек када би се разговарало са њим из њега би се чуло знање и разумевање" и „видело да није обичан човек и обичан сликар". Облачио се скромно али је својој жени пружио удобан дом и живот. Радио је у више него оскудним собама, нарочито док се селио за послом, у којима није било „од намештаја ни спомена!". Био је педантан — све је код њега имало своје место. При раду је „устима звиждао" што је било одраз задовољства и потпуне задубљености у посао када није знао шта се око њега збива. Једном, док је радио мотив из Палестине рекао је:

— Видите, сада сам у Палестини и на Јордану био мислима, а ја их знам само из књига. Читао сам.

Био је спор, комотан и пипав. По осам дана не би замочио четкицу у боју а онда би по два дана непрестано радио.

— Послови наши изложени су широкој публици и каснијем времену. Зато данас радим опрезно, мотрим на све јер нећу да ми се после сто година нађе мана или погрешка — говорио је он.

Борио се да буде што оригиналнији

Поуздано се може рећи да академски није био образован што се закључује и из недостатака нарочито у цртежу — није познавао анатомију — и у компоновању јер је сваку фигуру третирао посебно. Али је јасно и то да мајсторство које је постигао није могло да буде производ само талента. У његовим сликама се осећају различити утицаји. Његова техника и стил потсећају на бечке класичаре Петера Крафта и Валдмилера, а неки портрети, од којих се два налазе у Музеју, на холандске сликаре осамнаестог века. Он се пак борио да буде што оригиналнији и свој. Зато се не може за њега рећи да је припадао некој одређеној школи или правцу. Иако је сам тврдио да није путовао у иностранство, и тек пред крај живота изјавио да је био у Бечу и разгледао Белведере, зна се да је био у Италији 1846 и 1851 године, вероватно тамо разгледао галерије, и учио.

„То је било читаво стварање света. Ништа, хаос, па најлепши свет; читав рај од боја" — пише у његовој биографији Лазар Николић који је три године седео иза његових леђа и гледао како „на празној плочи невидима идеја видими облик добија".

Упоређиван је са Тицијаном „за нежно има Тицијанову руку", са Леонардом да Винчијем — његова „Тајна вечера" је посестрима оне великог уметника. Тврдило се да кад би се његови радови налазили у Сикстинској капели или у некој галерији Фиренце о њему би се чуло и био би слављен а овако у забаченим паланкама остао је чак недовољно познат. И сам је, у разговору, жалио понекад што је „забасао" у ове крајеве, уместо да је отишао у Рим. Али, тада је одушке налазио само у лову.

Чешки сликар Карло Амвросије Гуч 1871 године каже: „Познајем многе сликаре који мени нису дорасли, али ја нисам овоме". Писало се и говорило да неке његове слике „међу најпознатија дела српског сликарства бројати се могу" или да је „идеално осећање за боје развио". Једино Ђура Јакшић, који је једно време 1848 године био његов ђак у Бечкереку, замера да су му слике сувише „идеалне".

Остаје чињеница да су ликови на његовим сликама увек само лепи, јер се није држао Рембрантовог правила „да и у ружноме за сликара има лепог". Избегавао је све што није привлачно, чак и дречеће а такође и тамне боје, али је волео „пресне", пастелне боје због чега му пребацују извесну сладуњавост.

Ниједном није излагао ни у земљи ни у иностранству

Нема правила по коме би се боје могле слагати. И у томе баш и јесте уметност. Његове боје, а он их је сам „зготовљавао", мешао, удешавао „док његово око не би било задовољно" „стајале су увек тако да поглед не би могао запети за неугодно". Нарочито је вешто радио ликове у којима се често, чак и мушким, прокрадао израз и која црта његове жене, којој је целог живота био веома одан. За икону св. Саве послужио му је лик његовог великог пријатеља проте Арсеновића, који је од њега учио и толико заволео сликарство да је и сам постао уметник.

Волео је да ради, и успевао у томе, одела од тешког броката, сомота, свиле, накиту је давао сјај, коси живост а телу пунођу.

Данил је знао своју вредност али је у томе понекад и претеривао.

Желео је само да изради слику којој би се „дивили и у Бечу" али га је смрт претекла.

Ниједном није излагао ни у земљи ни у иностранству. Тек дуго година после његове смрти, 1924, уз помоћ поседника његових слика приређена је мала изложба 25 његових радова, а верује се да их има сачуваних око 70. Тако је оживљена успомена на заборављенога сликара, чији је значај и у томе што је као уметник утицао и на друге: имао је и доста ученика и следбеника. Али, ни раније, бар није познато, он није стекао неко званично признање. Новине нису објавиле његову смрт, а 1923 године омладина је на његовој кући у Бечкереку поставила мраморну плочу са натписом — да је ту учио сликарство Ђура Јакшић „од сликара Даниела".

Тако је било у почетку

Крајем 1859 године Џорџ Пулман, раније зидар у Блумингтону, у Илиноису, предао је саобраћају свој први вагон за спавање на коме је радио годину дана. О стогодишњици те новине да кажемо само оволико: за загревање служила је пећ ложена дрвима, за осветљавање свеће. Па ипак први путници тог вагона за спавање нису ујутру имали довољно речи да се нахвале како су у њему удобно провели ноћ. Године 1867 Џорџ Пулман саградио је „вагон-хотел", комбинацију вагона за спавање и вагон-ресторана. Затим је основао америчко друштво „Џорџ Мортимер Пулман и Ко." у коме је 1880 године већ било запослено двадесет хиљада лица. У Европи је први вагон за спавање пуштен у саобраћај 1883, а први вагон-ресторан следеће године на линији Париз—Брисел.

Радјар Киплинг и пакосни хотелијер

Једног дана кроз воћњак чувеног енглеског романописца и песника Радјара Киплинга прође аутобус пун путника који су се возили у велики лондонски хотел. Возач аутобуса није био пажљив, и у воћњаку је остало неколико оштећених стабала.

Писац упути хотелијеру писмо и означи висину отштете, али не доби никакав одговор. Упути и друго писмо, али са истим резултатом. Тада се познати романсијер обуче и пође да потражи власника хотела лично који му, пошто га је учтиво и стрпљиво саслушао, одговори:

— Господине Киплинг, ваше прво писмо продао сам за две а друго за четири фунте. Ако ми упутите још које, уверен сам да ћу ускоро моћи да вам исплатим целокупну отштету.

ШКОЛА ПРЕ 400 ГОДИНА

Ретки су данашњи ученици, који отварајући уџбеник, бар једанпут нису уздахнули: „Како се некада лако учило, рецимо, у Шекспирово доба!“ И већ замишљају себе као „свезнајућег ђака“ који својим одговорима запањује ондашњег старог учитеља.

Али да учење никада није било лако, па чак ни у Шекспирово доба, и да се не треба тек тако олако тужити на обимност савремене наставе и многе часове, показује овај чланак о раду у енглеским граматичким (средњим) школама у доба Јелисавете, пре готово 400 година.

☆

Пошто се настава углавном сводила на учење латинске граматике, ученици су највећи део времена посвећивали правилима да бих их знали напамет, а затим студирали латинске писце и вежбали се у изговору самог текста. Од њих се с правом очекивало да већ у својој седмој или осмој години читају и пишу матерњим, енглеским језиком. За време празника или после школе ученици су сами вежбали аритметику.

Мада је такво учење и то градиво за наше садашње појмове било врло досадно, ипак, и тада су постојали разноврсни методи и бирани су најинтересантнији текстови латинских писаца како би се привукла пажња ученика. Тако су за време часова граматике врло често давани, за ту сврху нарочито припремљени, краћи позоришни комади на латинском језику, у којима би учествовала обично по два ученика. Њихове „улоге“ састојале су се у томе да један другом постављају тешка питања из граматике.

Латински је тада био „жив“ језик, а ученици су писали или се обраћали један другоме на латинском. Наравно да учење није било лако, а часови су често завршавани кажњавањем ученика због незнања. Обично је за шибање употребљавана брезова метлица или јасенов штап. Али зато они који би са успехом завршили граматичку школу били су заиста учени и цењени у својој околини.

Време	I разред	II разред	III разред	IV разред
7—8	Преглед домаћих задатака			
8—9	Молитва — прозив — доручак			
9—11	Именице глаголи Нови завет	правила из конструкције Латински катехизис	превод са енглеског на латински Цицерон	латинска проза Вергилије
11—13	Ручак			
13—15	Езопове басне	Овидије	Хорације	Салуст
15	Кратак одмор			
15—17	Катон	Корделиус (дијалози)	Теренције	Разговори
17	Молитве Пуштање кући			

Разговор између учитеља и ученика

Ове дијалоге, узете из „Школских разговора“, написао је 1564 године М. Корделиус.

Учитељ: Да ли си нешто запамтио?

Ученик: Нисам.

Учитељ: Шта си онда радио?

Ученик: Не знам, можда сам се у међувремену борио са ђаволом.

Учитељ: Зашто онда долазиш овамо?

Ученик: Да нешто научим.

Учитељ: Зашто ништа ниси упамтио?

Ученик: Био сам немаран.

Учитељ: Због чега?

Ученик: Спавао сам до подне.

Учитељ: А шта си радио после?

Ученик: Мислио сам о хиљаду несташлука као и свако дете.

Учитељ: Јеси ли ти баш тако мали да не можеш да будеш пажљив?

Ученик: Да сам био пажљив нешто бих научио.

Учитељ: Припреми се за казну.

Ученик: Ах, учитељу, опростите ми, молим вас.

Учитељ: Шта ћеш радити ако ти опростим?

Ученик: Марљиво ћу обављати своје дужности.

Учитељ: Добро, иди, опраштам ти кривицу због твојих суза и да би се сетио и одржао своје обећање.

Ученик: О, најправеднији учитељу, хвала ти.

У ЂАЧКОЈ ТОРБИ УЧЕНИК ЈЕ НОСИО: (1) ШКОЛСКЕ КЊИГЕ ОБИЧНО ИСЦЕПАНЕ ОД ДУГЕ УПОТРЕБЕ; (2) ВОШТАНЕ СВЕЋЕ АКО ПРЕДАВАЊЕ ПОЧНЕ ПРЕ ДНЕВНЕ СВЕТЛОСТИ; (3) ГУШЧИЈЕ ПЕРО ЗА ПИСАЊЕ У РОЖНАТОЈ КУТИЈИ; (4) НОЖ ЗА РЕЗАЊЕ ПЕРА КОЈЕ ЈЕ УЈЕДНО СЛУЖИЛО И ЗА РАСЕЦАЊЕ ХАРТИЈЕ; (5) МАСТИОНИЦУ НАПРАВЉЕНУ ОД РОГА, (6) ХАРТИЈУ У ТАБАЦИМА ТОЈЕСТ ЛАНЕНЕ КРПЕ; (7) ДОРУЧАК: ОБИЧНО ХЛЕБ И ВОЋЕ — ШЉИВЕ И ТРЕШЊЕ ЛЕТИ, А СМОКВЕ ИЛИ СУВО ГРОЖЂЕ ЗИМИ.

ЗГРАДА ГРАМАТИЧКЕ ШКОЛЕ, ПОДИГНУТА У ДОБА ЈЕЛИСАВЕТЕ, И ДАНАС ПОСТОЈИ У ЕНГЛЕСКОЈ.

ПРЕДАВАЊЕ У ГРАМАТИЧКОЈ ШКОЛИ У ДОБА ЈЕЛИСАВЕТЕ ПОЧИЊАЛО ЈЕ У СЕДАМ ЧАСОВА УЈУТРУ, ТАКО ДА УЧЕНИК НИЈЕ МОГАО „МРЗОВОЉНО ДА МИЛИ КАО ПУЖ“ АКО ЈЕ ЖЕЛЕО ДА СТИГНЕ НА ВРЕМЕ И ПРОЂЕ БЕЗ КАЗНЕ.

ЕВО КАКО ЈЕ ЈЕДАН УМЕТНИК ИЗ ЈЕЛИСАВЕТИНОГ ДОБА НАЦРТАО УЧИОНИЦУ. УЧИТЕЉ (2) СЕДИ НА СТОЛИЦИ (3). УЧЕНИЦИ (4) РАСПОРЕЂЕНИ ПО РАЗРЕДИМА (5). ШКОЛСКА ТАБЛА (6). ДВА УЧЕНИКА СЕДЕ ЗА СТОЛОМ И ПИШУ (7). УЧИТЕЉЕВА КЊИГА (8). УЧЕНИК РАЗГОВАРА СА УЧИТЕЉЕМ (9). УЧЕНИЦИ СЕ МЕЂУСОБНО ИСПИТУЈУ (10) ШИБА ОД БРЕЗОВЕ МЕТЛИЦЕ (11). И ШТАП ОД ЈАСЕНА (12).

ЗА ВРЕМЕ ОДМОРА: УЧЕНИЦИ СЕ ИГРАЈУ ОКРУГЛИМ КАМЕЊЕМ (1) ИЛИ КАМЕНОМ (2) ГАЂАЈУ КЕГЛЕ (3) ИЛИ НАСТОЈЕ ДА ШТАПОМ (4) ПРОБАЦЕ ЛОПТУ КРОЗ АЛКУ (5). ВРТЕ ЧИГРУ (6) ВИЧЕМ (7). ИЛИ ПУЦАЈУ ПУЦАЉКОМ (8) ГАЂАЈУ СТРЕЛОМ (9) ИДУ НА ШТУЛАМА (10) ЉУЉАЈУ СЕ НА ЉУЉАШЦИ (11)

НАЈТОПЛИЈА МЕСТА НА СВЕТУ

Најтоплије место на свету, одређујући га на основу средње годишње температуре, сматра се насеље Феранси у Сомалији, у коме рачунајући и дан и ноћ, износи 31 степен.

Мабл Бар, у Западној Аустралији, имао је 161 дан узастопце преко 100 степени Фаренхајтових и тиме постигао рекорд у непромењљивости високе температуре.

На дан 1 јула 1956, у Делти, у држави Мексико, забележена је највиша дневна температура коју су утврдили званични органи једне земље. — 57 степени Целзијусових.

Све те температуре бележене су, наравно, у хладу. Међутим, у Судану је измерена температура од 97 степени Целзијевих, али на сунцу и то испод једне прозирне и црне тканине.

»ВИКЕНД—ПТИЧИЦЕ«

У Јужној Африци заведено је интересантно издржавање казни. Осуђени на 4 до 22 дана отседе у затвору суботу поподне и цео дан у недељу. У понедељак одлазе на свој редован посао, а крајем недеље опет одлазе у затвор. То се понавља све до потпуно издржане казне. „Викенд-птичице“ како их називају, морају да раде у перионицама или кухињама или као чистачи ћелија. Викенд-казне погађају највише шофере који пијани возе, шверцере и оне који Африканцима продају алкохол.

СУДАР АВИОНА И АУТА

На аеродрому код Седерсхамна сударили су се — аутомобил и авион. Возач аутомобила Е. Хансон, не слутећи да ће са аеродрома да узлети авион, повезао је свој сасвим нов аутомобил. Али једва ако је прешао 50 метара а на кров аутомобила налетео је авион. Судар је био толико снажан да су и кола и машина потпуно упропашћени. Хансон, кога криве за судар, и његова жена која је била у колима озлеђени су, а пилот је само претрпео страх.

РАШТИМОВАНИ НЕ ВАЖЕ...

Од времена уличних свирача из Гримових бајки — пса, петла и магарца — по којима се Бремен свуда прочуо, становници овог града шта све нису препурили преко главе... Зато, водећи рачуна о њиховим живцима сви тамошњи улични свирачи, већином ручни оргуљаши, али и они који свирају на виолини или акордеону, морали су своје инструменте да поднесу на преглед полицији. „Раштимовани“ инструменти су одбачени и њихови сопственици неће моћи да свирају на „слободном вашару“ у Бремену, народној светковини која траје неколико дана.

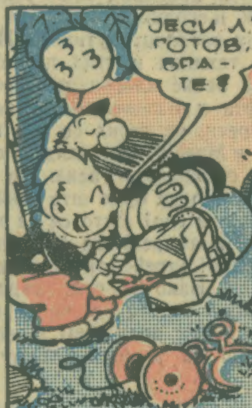

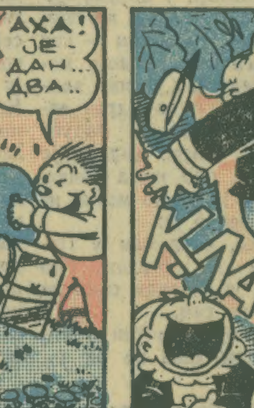

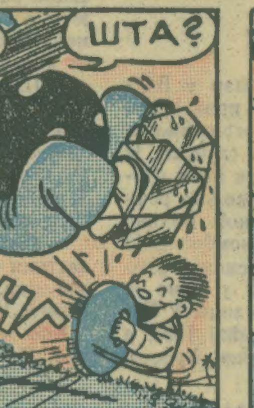

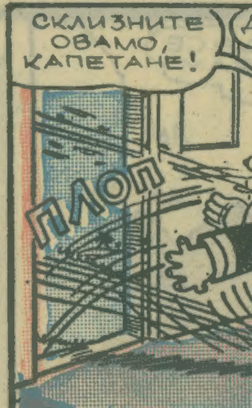

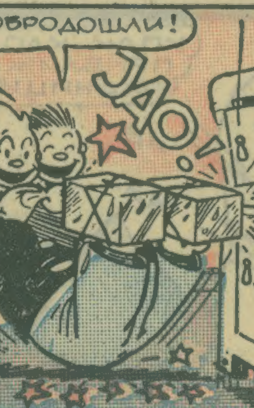

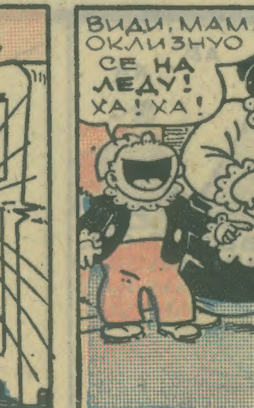

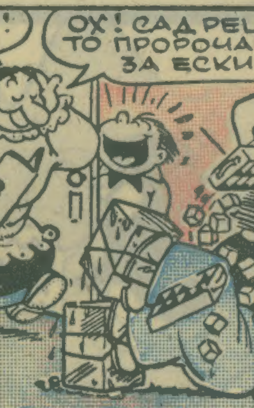

КАО НЕКАД...

Пре извесног времена Енглез Нигел Холм да би прославио школу јахања своје мајке почео је да крстари путевима некад чувених јахача. Желео би нарочито да понови некад легендарни галоп од Лондона до Хола. Само је питање шта ће на то рећи Друштво за заштиту животиња.

Телевизија у васиони

Према скици инжењера астроелектронског одељка у Америци ова мрежа од три или четири станице, на висини од око 34.000 километара изнад земљишног екватора може да повеже велике градове телевизиским програмом и кратким радиоталасима. Сваки сателит би носио неколико краткоталасних антена управљених на један град или област.

МИШЕВИ ИГРАЈУ ХОКЕЈ

Једна британска елекронска фирма да би приказала своје контролне уређаје направила је „игралиште" за хокеј на леду али за механичке мишеве. Пак је осветљен а мишеви имају на „глави" осетљиве фотоћелије. Уређаји покрећу мишеве и омогућују им да утерају пак у противнички гол.

СТО ГОДИНА БОРБЕ ЗА »ПЛАВУ ТРАКУ«

Пре нешто више од 120 година, на дан 23 априла 1838, два брода на перима, долазећи из Европе ушла су у њујоршку луку. „Сиријус", дуг 50 метара и тежак 700 тона стигао је први. Са 94 путника мали брод је прешао Атлантик за 18 дана. Пошто су пре времена утрошили све гориво, погорели су и намештај, један део бродске опреме (једра, ужад) па чак, кажу, и једну дечју лутку. Четири сата после њега појавио се „Грент Вестер" дуг 70 метара и тежак 1775 тона, који је собом довезао свега седам путника. Овај брод је превалио исти пут за 15 дана.

Године 1843 спуштен је у море први прекоокеански брод гвоздене конструкције са елисом. Звао се „Велика Британија" и прелазио је 11 чворова на сат.

Године 1847, француска влада доноси одлуку да четири фрегате започну прекоокеанску пловидбу између Шербура и Њујорка. Овај скромни почетак још није дозвољавао и почетак утакмице за „плаву траку".

Године 1859 Енглеска спушта у море тада највећи брод „Грејт Истерн", који је био гвоздене конструкције, са перима и, такође, са елисом. Са шест димњака и шест великих катарки на којима је могло да се развије 6.000 квадратних метара једара, он је пркосио највећим бродовима на Атлантику. Ова огромна лађа, дуга 211 а широка 25 метара, тежила је 23.888 тона и могла је да повезе 5.000 путника. Била је тежа од свих 198 енглеских ратних лађа које су савладале „непобедиву армаду". Међутим, слава „Грејт Истерна" била је кратког века. Брод је убрзо завршио каријеру као понтонски мост једног предузећа за експлоатацију чаја.

Године 1861 поринут је у море први велики француски прекоокеански брод „Париз" који је прелазио пут Европа—Америка за свега девет дана.

Године 1883 Француска прави нови прекоокеански брод „Нормандију" који је прелазио 18 чворова на сат. Три године иза тога Француска се појављује са још једним паробродом, „Шампања", који је прелазио Атлантик за 6 дана и неколико сати.

Године 1890 на Атлантском Океану се бори за преимућство равно 17 паробродарских предузећа која располажу са 151 бродом. Те године превезено је у оба правца 1314 путника, што значи око 25 путника недељно. Конкуренција између компанија веома је велика и помоћу вештих агенага једна другој отимају путнике. Те године је установљено одликовање „плава трака", која се не прикачиње ниједном броду већ се додељује на папиру оном који за најкраће време пређе океан без обзира у ком правцу.

Године 1897, на захтев амбициозног цара Виљема II, Немачка улази у такмичење. Брод „Цар Виљем Велики", од 18 хиљада тона, прелазио је 22,47 чвора на сат. После три године појавила се „Немачка" од 16.500 тона чија је брзина били 23,6 чвора, 1907 поринута је у море „Престолонаследниковица Цецилија" од 20.000 тона са брзином од 23,5 чвора. Те године борили су се за плаву траку само немачки бродови.

Године 1907, увређени што су их Немци надмашили, Енглези спуштају у море два велика пароброда које покрећу турбине: „Лузитанију" и „Мауританију". Били су дуги по 232 метра а тешки по 31.938 тона. Чим је запловила, „Мауританија" је одузела Немцима „плаву траку". Брзином од 23,69 чвора она је прешла Атлантик за 4 дана, 22 часа и 53 минута.

После Првог светског рата, 1918, изгледало је да се брзина дуго неће мењати, али један технички изум — Дизелов мотор и мазут као гориво обара све претпоставке.

Године 1933 Италијани неочекивано избијају у прву линију са својим бродом „Рекс". Он је брзином од 28,92 чворова прешао Атлантик за 4 дана 13 часова и 58 минута. Али од 1935 започиње узбудљива трка између два ривала: француске „Нормандије" и енглеске „Квин Мери". Ево неколико главних тренутака из те борбе.

Јуна 1935 „Нормандија" преузима „плаву траку" од „Рекса" пошто је 3.015 миља прешла за 4 дана, 3 часа и 28 минута, што значи 30,31 чворова или 56 километара на сат.

Августа 1936 „Квин Мери" преузима „плаву траку" од „Нормандије". Она је 2.929 миља прешла за 3 дана, 23 часа и 57 минута, што значи да је пловила брзином од 30,63 чворова.

Марта 1937 „Нормандија" је у вођству. Пловећи просечном брзином од 30,99 чворова, она је прешла 2.979 миља за 4 дана, нула часова и 6 минута.

Августа 1937 „Нормандија" побољшава своје време на 31.20. Прешла је 2.936 миља за 3 дана 22 часа и 7 минута.

Августа 1938 „Квин Мери" је опет прва са брзином од 31,69. Она је прешла 2.938 миља за 3 дана 20 часова и 42 минута.

Године 1945, после Другог светског рата, прва на листи је „Квин Мери", а 1952 „Јунајтет Стејтс", велики колико „Нормандија", преузима „плаву траку" од Енглеза. Он је пут од Европе до Америке прешао за 3 дана, 10 часова и 40 минута, што значи превањивао просечно по 35,54 чворова на сат.

БИТКА СА МАГЛОМ

Добро су познате британске, а нарочито лондонске магле, које су често извор многих губитака и несрећа. Сем тога шкоде и здрављу, па није чудо што Британци покушавају да је савладају.

Први пут су се они озбиљно ухватили у коштац са њом за време Другог светског рата. Још 1942 године Винстон Черчил, тадањи претседник владе, поставио је задатак да се пронађу средства за растеривање магле са војних аеродрома како би пилоти могли да узлећу.

Конструисан је уређај под називом ФИДО. Прилично једноставан он је личио на садашње уређаје за вештачко наводњавање.

Када се влажан ваздух охлади и у њему настане магла потребно га је разгрејати. Неке капљице услед овога испаре, док остале топли ваздух однесе у висину. Постављао се само проблем како загрејати ваздух на дугим пистама. Полагане су цеви из којих је избијао запаљени бензин. При загрејавању стварао се дим и мешао са маглом, али се он убрзо дизао у ваздух и за свега 20 минута аеродром је био потпуно чист.

За време рата ФИДО је био употребљаван на свим војним аеродромима, али је то било скупо. Свако „чишћење" могло је стајати 5.000 фунти или 9 милиона динара.

После ослобођења ФИДО је био заборављен и у борби са маглом почели су да се користе електронски уређаји. Али док сви путнички авиони буду снабдевени њима проћи ће пуних десет година па су се зато ваздухопловне компаније поново сетиле ФИДО-а.

Сада се врше опити али уместо бензина употребљава се нафта која је далеко јевтинија. Сами уређаји су усавршенији тако да једно чишћење аеродрома од магле стаје 300 фунти или 550.000 динара. Ваздушне компаније су овим задовољне, јер је ипак скупље возити путнике на западну шкотску обалу где никад нема магле ако је у Лондону немогућно атерирати. Ово допунско путовање стаје 720.000 динара, па је онда јевтиније разгонити маглу са лондонског аеродрома.

Искуство дозвољава да се идуће године ове направе инсталирају на лондонском аеродрому пошто су две ватрене завесе на писти ипак јевтиније и сигурније од садашњих уређаја за слепо слетање по густој лондонској магли.

ЕСКИМИ И ЊИХОВО ВАЈАРСТВО

Ескими вековима већ вајају у камену званом сланин, људе и животиње. Раније су овим скулптурама, веома малим, придавали магиску моћ, а сама њихова израда претстављала је пријатну забаву у топлом иглоу, док је напољу брисао ветар и наносио снег.

Кад се пре неколико година млади канадски уметник Џим Хустон нашао међу Ескимима био је изненађен овим њиховим оригиналним делима. На повратку он је понео са собом доста тих фигурина, и оне су освојиле својом лепотом и друге људе. Сада су нарочито тражене у Немачкој, док су Јапанци купујући их по ниској цени начинили добар посао.

Ескими имају за вајарство много смисла, нарочито у погледу сразмере облика и целине. Иако већина њих ради у камену који се лако обрађује, они израђују фигурине и у граниту. Алат им је једноставан: длето, секира, чекић и тестера. Унапред не праве никакве скице, већ све раде „из главе". Неки вајари воле само сићушне ствари. Истина, сви нису обдарени маштом и зато се често дешава да једни друге копирају.

ЖИВИ ФОСИЛИ

Кинеском ботаничару Вангу је пре петнаест година, у пролеће 1944 године, пошло за руком да у Централној Кини, на граници између покрајине Хопел и Сечуан, открије занимљиво дрво — метасеквоју. Обична секвоја је познато дрво највише по томе што достиже највећу висину међу свим великим растињем.

Поједине врсте секвоје су пронађене и у Сједињеним Државама, и оне се брижљиво чувају да не би изумрле. Али секвоје у Кини су, „занимљивије", од америчких. За њих су одмах почели да се распитују научници широм света. У Кину је 1948 године допутовала група стручњака из америчког Природњачког института на челу са познатим биологом Арнолдом, који је са својом експедицијом отпутовао у долину Хсуи-Хсан и тамо проучавао метасеквоје. После њега многе групе природњака су посетиле овај крај.

Због чега су оне толико заинтересовале научнике?

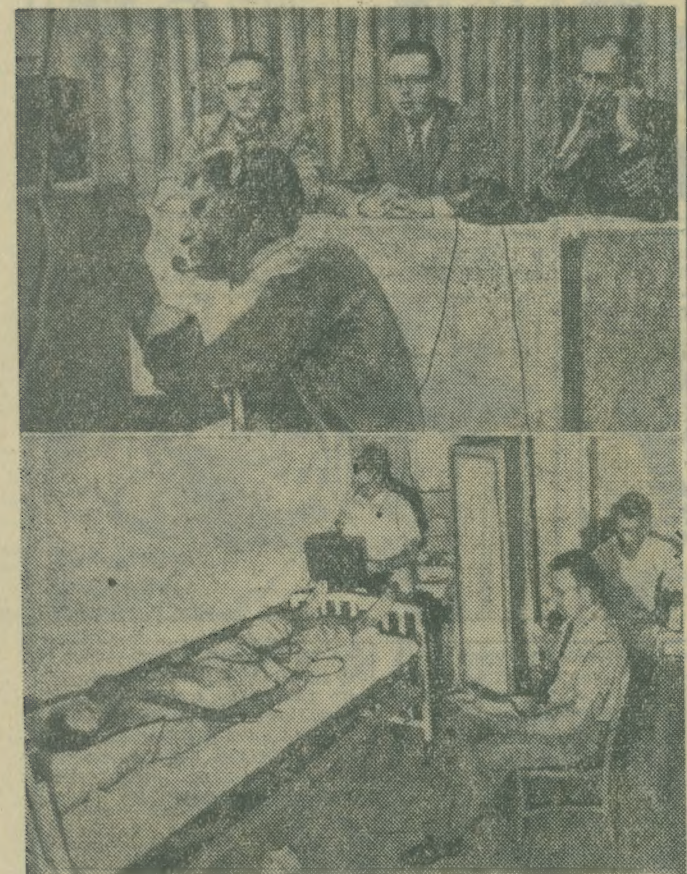
Секвоје су у ботаници уопште ретка „антика". Метасеквоја која је добила стручан назив „metasequoia glyptostroboides" сматра се да је настала пре 66 милиона година. Колико је то дубока старост најбоље се види ако се упореди са храстом који је стар тек неких 5 милиона година. Зато није никакво чудо што је ова секвоја добила надимак „живи фосил".

Сама кинеска секвоја није стара 66 милиона година али је интересантно да се она као врста очувала кроз тако дуг период, иако се за то време природа веома много изменила и прошла кроз многе фазе, што значи да се она прилагођавала стално новим условима.

После проналаска преко хиљаду стабала метасеквоје у Кини, биолози и природњаци су покушали да из њеног семена произведу нова стабла како би се ова природна реткост сачувала од изумирања. У ту сврху је послато семе на све стране света. Досадашњи резултати показују да се секвоја не може размножавати семеном па се онда прешло „природном пресађивању". Стабљике секвоје које су избијале из корена старих стабала пресађиване су и примале су се. На тај начин су и у нашој земљи одгајени први примерци метасеквоје која достиже висину од 150 метара.

ЗАШТИТА ОД ИСПАРЕЊА КИСЕЛИНЕ

У галванопластици, а ту спадају и цинкографије у којима се израђују клишеа за новинску штампу, радници су приморани да пију веће количине млека или да раде са маскама зато што удишу ваздух испуњен испарењем штетне киселине. Испарење настаје на следећи начин. Честице гаса који се развија у специјалним кадама, пењу се ка површини течности и нестају у ваздуху који постепено постаје магличаст. Да се спасе радништво, научници су створили нарочит прозрачни полиетиленски покривач изнад сваког суда у коме се врши електролиза. На покривачу постоје пролази кроз које се ваде плоче. Пролази су мали и покривени тако да пружају досад највећу могућну сигурност.

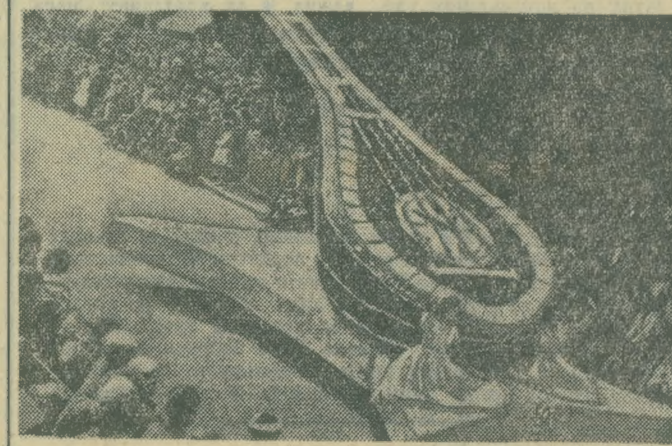
ДИЈАГНОЗА ПРЕКО ЖИЦЕ

Лекари Опште болнице у Канзас Ситију посматрајући електронски монитор могу да поставе дијагнозу обољења иако се пацијент налази у морнаричкој болници у Бетесди. Жице којима је везано болесниково тело и маска за дисање примају и преносе податке о пацијенту. Преко фотографије они сазнају и целу историју болести.

КОРБИЗЈЕ

Познати архитекта Корбизје је посетио је своју мајку приликом њеног стотог рођендана. На слици су њих двоје пред кућом коју је он пројектовао још 1924 године.

250-ГОДИШЊИЦА ЗИДНИХ САТОВА

Швајцарци су у Шо де Фонду приредили цветну свечаност да би обележили 250-годишњицу извоза зидних сатова. На слици се види сат на једном музичком инструменту.

Планина која се креће

У седам часова увече 28 децембра 1943 године, узастопни потреси, праћени подземним тутњавама, продрмали су Собетсу, мало село на јапанском острву Хокаидо. До поноћи их је било 49, а за следећа 24 часа регистровано је још 115. Ниједан од ових потреса није био снажан, мада је учестаност била необична.

А онда се десило несхватљиво...

У земљи створеној земљотресима, умереним потресима једва се поклања пажња. Тако је и на Кокаиду где се налази неких 15 активних вулкана, од којих је један свега неколико километара удаљен од Собетсуа. Становништво производи пшеницу, пиринач, пасуљ и лан и ужива у једном од најлепших националних паркова у Јапану. Њихово мало место на северној обали прекрасног језера Тоја (каткад се пише Доја), окружују планине са многим ливадама. У лето је овај крај чаробан, а зими величанствен.

До краја 1943 године ништа није узнемиравало спокојство овог села. А онда се десило нешто несхватљиво, што је преплашило целокупно становништво. Земљорадници су говорили како се њихове њиве уздижу у ваздух! Ипак, одлучно су одбили да напусте своје домове и земљиште.

Усамљене сеоске заједнице обично нису имале људе које би интересовала било која грана науке. Али Собетсу је имала Масао Миматсу, управника поште. Од њега су, као и од свих управника пошта у мањим местима, тражени савети поводом готово сваког питања. Пошто за земљораднике временске промене играју једну од најважнијих улога Миматсу је посветио специјалну пажњу изучавању баш тога. Требало му је много времена и напора да забележи податке о падавинама и о промени температуре. Чак је покушао, с доста успеха, да претсказује време. У том погледу био је земљорадницима од неоцењиве користи.

Тако, и када су започели земљотреси, Миматсу их је бележио и предано изучавао. Посећивао је поља и проверавао извештаје земљорадника о уздизању њихових њива. И заиста, на једној фарми је установио да се земља стално уздиже, сваког дана за око 20 сантиметара, и добија облик преврнутог тањира.

После три месеца један део дотле обрадиве равнице претворио се у брдашце високо 25 метара. До јуна 1944 године, природа је створила нову, праву, куполасту „планину" од 53 метра висине. Убрзо затим она је експлодирала и избацила дим и пепео дватри километра високо. На планини су се појавили кратери који су почели полако да се крећу према југу, док је највеће узвишење пошло према северу!

Збуњени овом ћуди природе...

Ова несхватљива појава привукла је пажњу свих. Упркос извесном узнемирењу становништво Собетсуа се поносило својом планином, и назвало је „планина која се креће" или Шова Шин Зан. Реч „шова" значи „мир и просвећеност" и важна је за владавину цара Хирохита, а „шин" и „зан" „Нова планина".

Најзад се привидно спокојство становништва претворило у страх. Крајем новембра једне ноћи из кратера су покуљале стене и земља. Стотине људи побегло је у паничном страху у безбедније крајеве. Само храбри и сасвим упорни остали су на свом земљишту. Планина се већ била уздигла 143 метра и стално расла, око два метра сваког дана.

Два месеца доцније, 11 фебруара 1943 године, из новог вулкана покуљала је прва лава и ватра, а из седам кратера избијао је дим и пара. Само неколико најодважнијих, међу њима и управник поште који је стално бележио све промене, остало је на лицу места. Потреси јачи или блажи, трајали су све до 9 септембра 1945 године, када је „планина" постала заиста то и достигла своју највећу висину од 530 метара.

Постепено је потом нестајало жестоких ерупција и земљорадници су почели да се враћају на своја земљишта, или боље рећи на оно што им је остало.

Од децембра 1943 до септембра 1945 године, Шова Шин Зан је грмела као окован слон и за то време потпуно уништила 750 јутара плодне обрадиве земље, онеспособила око 25.000 јутара и потпуно упропастила 150 породица, док је на стотине других осиромашила.

Данас је планина готово сасвим неактивна. Иако избијају повремено још незнатни потреси и димови, она задржава сталну висину од 110 метара.

Геолози који су доцније испитивали овај јединствен случај једнодушно су поверовали да је стварање нове планине у вези са вулканом Усу који се налази неколико километара од Субетсуа. Последња жестока ерупција Усуа била је 1910 године. Можда је Шова Шин Зан његово новорођенче.

Грађани Собетсуа, на челу са својим управником поште, још су збуњени овом ћуди природе, која је њихове окућнице и мирна поља с пиринчем, пасуљем и пшеницом сасвим неочекивано претворила у „планину која се креће"

ВЕЛИКА парада оловних војника

У једној пространој париској трговини приређена је недавно необична војна парада. Пре њеног почетка један генерал „обишао" је постројене чете, детаљно их проучио и тек тада дао одобрење за одржавање свечаности. Генерал од чијег је стручног мишљења зависило одржавање параде управник је војног музеја, а учесници у њој су — војници од олова.

Параду на којој смо могли видети 4.000 оловних војника приредило је француско друштво сакупљача историских фигурица. То друштво има преко 500 чланова, свих доба и занимања, а они сви заједно имају војску од преко 4 милиона оловних војника. Неки Бретењије, који у својој збирци има 700.000 војника, може да приреди читаву битку код Аустерлица са свим њеним учесницима. Цена оваквих војника, чије су униформе и оружје верне копије некадашње војничке опреме, прилично је висока. Тако један коњаник из времена битке на Аустерлицу стаје 5 до 16 хиљада франака, док један припадник швајцарске страже из 18 века, који је реткост, може да кошта и 200.000 франака.

Угледај се на пса

„Немој пса ударати да би га казнио, ухвати га за врат и протреси", пише у свом извештају поднетом Ветеринарском друштву Британије Алстер Ворден, који се бави проучавањем животиња. Пси су међу собом утврдили „закон" — да кривца продрмусају држећи га зубима за длаку на врату. Пас то разуме и добро запамти. Ударце брже заборавља. „Само, истиче Ворден, ову казну треба примењивати за озбиљне кривице, јер од честог дрмусања пас ће постати плашљив"

ПОМОЋНИК ЗА СПАСАВАЊЕ ДАВЉЕНИКА

У Аустрији се употребљава једна направа за спасавање давленика. Пошто је спасилац увек у опасности да га давленик повуче у дубину са собом он носи лопту од пластичне масе са мрежом уоколо, довољно велику да одржи и њега и давленика. Лопта се држи на крају 25 метара дугог конопца и спасилац је прво баци давленику, па тек онда и сам заплива к њему.

ИРСКА БАЈКА

WALT DISNEY

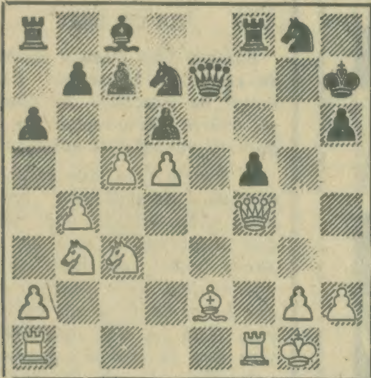

Учимо шах

XCVI

У двадесетом колу Турнира кандидата за првенство света Таљ је као бели победио Фишера на свој, таљевски начин: жртвујући фигуре.

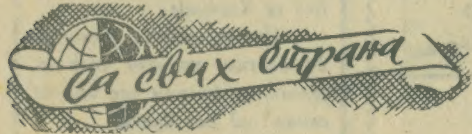
У овој позицији, насталој после двадесетог потеза белог, противници су материјално потпуно једнаки, али Таљ ће сада неодољиво кренути за својим планом. На потезу је Фишер.

1... дц, 2. Ле2 — д3 цб, 3. Та1 — е1 Де7 — ф6, 4. Те1 — е6 Дф6:ц3.

Таљ је жртвовао два пешака и скакача, али сад је заузео положаје с којих ће почети да директно јуриша на Фишеровог краља.

5. Лд3:ф5+ Тф8:ф5, 6. Дф4:ф5+ Кх7—х8, 7. Тф1—ф3 Дц3—б2, 8. Те6—е8 Сд7—ф6, 9. Дф5:ф6+ Дб2:ф6, 10. Тф3:ф6 Кх8—г7, 11. Тф6—ф8 Сг8—е7, 12. Сб3—а5 х6—х5, 13. х2—х4 Та8—б8, 14. Са5—ц4 б7—б5, 15. Сц4—е5.

Фишер предаје, јер види да му следи или мат или даљи губитак фигура.

ПОСТОЈИ БОЛЕСТ РАШЋЕЊА. — Из једне болнице у Токију отпуштен је необичан болесник стар 23 године по имену Мапузака Јошимицу. Он је провео у болници две године лечећи се од болести рашћења. Већ кад је дошао на лечење Јошимицу је имао 2,18 метра. Групи лекара успело је да лечењем хипофизе (жлезде са унутрашњим лучењем) зауставе раст овог младића на висини од 2,31 метар.

И СИЛОС ОД ПЛАСТИЧНЕ МАСЕ. — За чување сточне хране на једној фарми у Пенсилванији начињен је силос од пластичне масе. У пракси овај силос показао је своје добре квалитете. Наиме, сточна храна у силосима често се квари због кисеоника који оксидира храну. Силос од пластичне масе, међутим, смањује оксидацију од 70 на 3 отсто. Сам ваздух не може ући у силос, док угљенмоноксид који се ствара од хране може лако да изађе.

Овај покретни силос може се употребити више пута а уколико није више потребан склонити. Пластична маса од које је силос направљен отпорна је према удару и хемиској корозији. Уколико се пробуши, рупа се може лако затворити.

СВЕ ВЕЋИ НАГИБ ТОРЊА У ПИЗИ. — Да ли ће се криви торањ у Пизи срушити? То је питање које сваке године стиже у писмима са свих страна света италијанском одбору за његово старање. Питања су оправдана, јер се криви торањ у Пизи заиста све више нагиба. Услед тога су и два италијанска професора предложила да се изврши набијање у земљу ове јединствене грађевине у свету, и то помоћу армираног бетона који би се ставио у затворене цеви или кесоне.

НЕ ПУШИТЕ У АУТОМОБИЛУ! — Шведски лекари, испитујући возаче аутомобила одмах после несреће, утврдили су да је и пушење у аутомобилу када су прозори затворени исто толико опасно за шофера као и алкохол. Наиме, довољно је да се у затвореним колима попуши само три цигарете па да дође до тровања човечјег организма угљенмоноксидом. Поред тога и оштрина вида у оваквом простору јако се смањује.

ПРВИ МЛИНОВИ. — Из историје техничких изума се види да се први млин који је ветар покретао, такозвана ветрењача, појавио још 1105 године у једном манастиру у Француској. Забележено је, да је манастиру било наређено да начини млин који ће бити покретан ветром. Овај документ је сачуван. Међутим зна се да су овакви млинови крајем 12 века постојали широм Европе и Блиског Истока у великом броју.

НОВИ ИНСЕКТИЦИД БЕЗОПАСАН ЗА ЧОВЕКА. — На састанку Америчког хемичарског удружења у Бостону приказан је нови инсектицид који не може оштетити организам човека, животиње или биљке, назван Тирицид, а направљен је из живих спора микроорганизама. Др Роберт Фишер назвао је добровољце за његово клиничко проучавање „пионирима" зато што досад такви експерименти нису вршени. Ови експерименти су дозвољени зато што научни подаци говоре „да је предвиђена употреба инсектицида без опасности по човеково здравље". Тирицид је први микробиолошки инсектицид који је примио признање да је сигуран и безопасан.

Да ли знате?

ФАНТАСТИЧНО

Совјетски лекар Владимир Демихов је познат по успешном пресађивању читавих делова тела. Сада се он, како је изјавио листу „Дејли хералд", припрема за једну операцију која нема преседана у хирургији: да једној двадесетогодишњој девојци, која је у саобраћајној несрећи изгубила ногу пресади туђу ногу. То би био први његов покушај да пресади део тела на човеку, пошто је на животињама са успехом извео овакве подухвате. Професор Демихов верује да ће бити потребно пуних шест месеци за потпуну регенерацију ноге, срашћивање жила и нерава.

Већ је он познат по својој методи конзервирања плућа и срца и сада се бави мишљу да споји два лица приликом операције. Уколико би човек кога оперише имао слабо срце или плућа, други би могао да му помогне — за време операције привремено би му га дао. То би спасло многе животе.

ТЕЛЕВИЗОР КАО НАГРАДА

Лора Алт из Штутгарта такмичила се у Бечу у дактилографији и осигурала два пута прво место у конкуренцији 229 такмичара и то — у брзини писања за 30 минута и у писању без грешака. Као награду добила је телевизиски апарат.

Пас вучјак и лавићи

Да није било пса вучјака Изиса, два малишана-лава из зоолошког врта у Лиону вероватно би угинула од глади јер мајка није могла да их прехрани својим млеком. Захваљујући псу-вучјаку који је јео из чанчића, и они су се навикли да на тај начин узимају храну.

ВЕРУЈЕ СЕ...

Највећи број комета око Сунца је на тако великој даљини да се не виде са Земље. Све су оне можда формиране у исто време кад и други сателити Сунчевог система и од исте гасовите материје па су доцније могле постати астероиди или чак планете — каже др Бертрам Дон са Вејн универзитета у Детроиту. Верује се да су састављене од мешавине смрзнутих материја, јер чак и кад се сасвим приближе Сунцу и кад испарљиви гасови нестају под Сунчевом топлотом оне остају потпуно хладне. Због ове њихове особине се претпоставља да нису претрпеле веће хемиске промене од времена свог формирања из сунчане маглине.

Дедине вештине

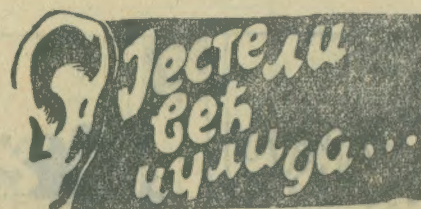
МАЛИ МАЂИОНИЧАР

Мало даље од гледалаца у једном углу, пошто им окренете леђа огрните капут и ставите на главу шешир. Онда испод капута ухватите вешто рукама јаку, прстима придржавајте шешир па полако дижите руке док их потпуно не опружите изнад главе. Онима који вас гледају учиниће се да ви растете а не да се само капут и шешир подижу.

ОД БРОЈА ДО БРОЈА

Овде видите две дресиране животиње. Тек кад повежете линијом све бројеве редом, видећете ко их је дресирао.

... хокеј на трави веома је стара игра. За игру сасвим сличну њој знали су још

стари Персијанци, две хиљаде година пре наше ере. Хокеј на леду настао је у Канади — због чега га зову и канадски хокеј — а у Европу је пренесен око 1890 године.

... прво калдрмисање главне улице у Паризу извршено је 1185 године.

... у Европи се муве размножавају брзином од 11 до 13 поколења годишње, док се у тропским крајевима неке врсте мува размножавају у 26 генерација.

... кроз све поште на свету у току једног минута прође просечно 500.000 писама.

... радиометар, апарат за мерење рендгенског зрачења пронашао је аустриски рендгенолог Гвидо Холцкнехт (1860 — 1931).

... јодлање, нарочита врста народног певања, омиљено је не само у алпским крајевима већ и на Кавказу, у Кини, Сијаму, Анаму, Камбоџи, као и на острвима Јави и Балију.

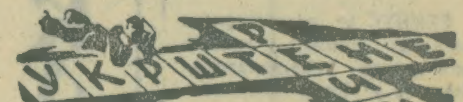
... птица пишталица спава у лету. Мајмуни најрадије спавају седећи, ирваси на тај начин што се главом ослоне на дрво и за-

каче рогове о грану, а морска видра спава на таласима лежећи укрућена као даска.

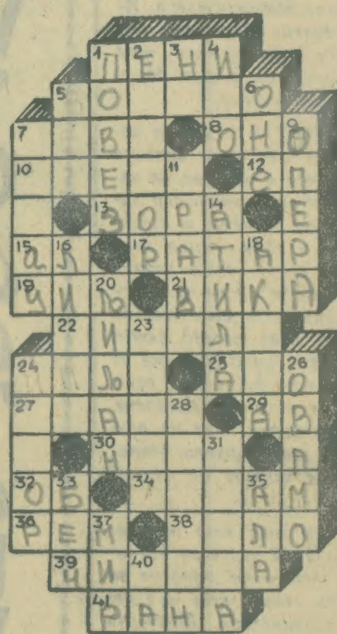
... одрасли нојеви морају да уче своју децу да гутају песак који им је неопходан за варење. Они то постижу на тај начин што своју „децу" одводе у крај где за јело нема ничег — сем песка.

... северноамерички пустињски пацов гради себи склониште од бодљикавих листова кактуса и на тај начин се брани од напада свог најопаснијег непријатеља — којота.

Водоравно: 1) енглески ситан новац; 5) наша планина; 7) град у Италији; 8) лична заменица; 10) град у СССР. 12) спев; 13) женско име; 15) хемиски знак за алуминијум; 17) пољопривредни радник; 19) мета; 21) ларма; 22) страно женско име; 24) енглеска мера за дужину; 25) град у Финској; 27) град у Канади; 29) аноматопеја лавежа; 30) свеза; 32) река у Сибиру; 34) полуострво код Дубровника; 36) Ромулов брат. 38) град у СССР; 39) наша планина; 41) повреда на кожи.

Усправно: 1) коричење; 2) изасланик; 3) свеза; 4) мушко име; 5) предлог; 6) друге; 7) роман Е. Золе; 9) музичка драма; 11) биљке сувих предела Америке; 14) хунски војсковођа. 16) одређивање границе цени; 18) пристаниште на Црвеном Мору; 20) крин; 23) француски композитор („Болеро"); 24) наша планина; 26) прилог за место; 28) мушко име; 31) каиш за опанке; 33) главни град једне суседне државе; 35) неман; 37) тишина. 40) хемиски знак за галијум.

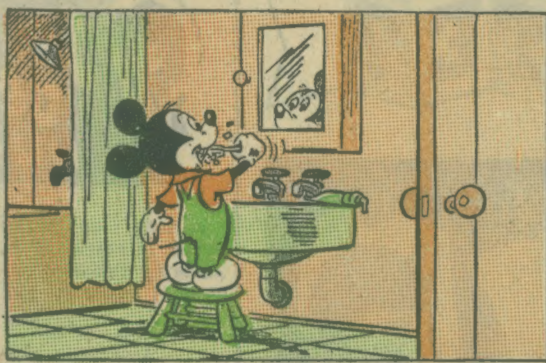

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) норд; 5) разред; 7) паун; 8) дар; 10) „Оскар"; 12) но; 13) аков; 15) еп; 17) Емона; 19) тро. 21) алат; 22) станар; 24) став; 25) ној; 27) пират; 29) да; 30) трап; 32) АП; 34) Ирена; 36) ват; 38) атар; 39) гробар; 41) Ибар.

Усправно: 1) наука; 2) ознаке; 3) рр; 4) дед. 5) Рас; 6) дан; 7) полет; 9) ролат; 11) роман; 14) волан; 16) прсти; 18) народ; 20) старт. 23) Авари; 24) сплав; 26) Јадар; 28) тараба; 31) Петар; 33) Паг; 35) нар; 37) три; 40) Об.

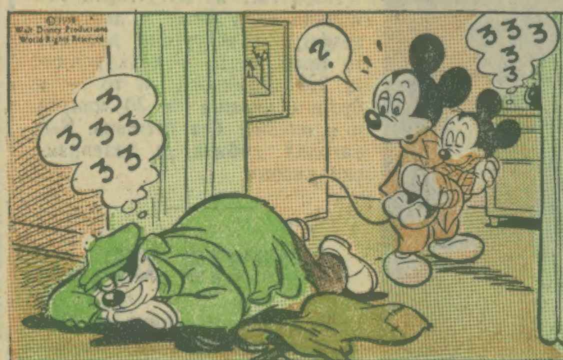

ЗНА ОН РЕД

Влаја и Гаја били у шетњи па се мало задржали. Гаја почео да наваљује да пожуре, али је Влаја тврдио да не постоји потреба да хитају.

— Видиш Гајо, ако сада са оволиким закашњењем стигнемо кући, избиће нас што смо закаснили и што се на време нисмо вратили. Али, ако се још мало задржимо, сви ће се бринути где смо, а ујка Паја ће нас изљубити што смо се срећно вратили кући. Знам ја већ шта је ред.

КАД ОН ПЛАЋА

Хорације, Попај и Пера Ждера мезетили у једној кафаници. Док је Попај разговарао са једним познаником, Пера Ждера је журно брисао нешто у јеловнику.

— Шта радиш то? — зачудио се Хорације.

— Ништа, вечерас морам ја да платим, па због тога из јеловника бришем све што је скупље од пет банки.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Шта је ехинус?
Шта је Комарча?
Шта је мимикрија?
Шта је сок?

ОДГОВОР:

ЕХИНУС је архитектонски елеменат омиљен у класичном грчком грађевинарству. Рађен је у облику стилизованог листа повијеног надоле чиме се симболизује ношење терета. Главна примена била је на капителу дорског стуба.

КОМАРЧА, ловрата, (Chrysophris aurata) је морска риба у облику елипсе. Нарасте до 60 сантиметара, сребрнаста је а на хрпту загаситозелена. Има две златне пруге над сваким оком и две црвене пеге над заклопцима шкрга. Месо јој је веома укусно.

МИМИКРИЈА је појава када извесне животиње личе по облику, боји и шарама на извесне предмете, например лишће, грање, камење и друго је случај и када толико личе па их је стога тешко уочити кад се налазе на њима. Исти на извесне друге животиње да их је на први поглед тешко разликовати, иако са њима не мају никакве друге везе осим те просте спољне сличности. Неки лептирови личе на осице, те се стога њихови непријатељи не усуђују да их нападну.

СОК је лице чија је дужност била да трага за злочином и злочинцем, односно за извесном ствари која је у вези са злочинством. Дакле, та лица су била нека врста приватних детектива који су познати у нашем старом праву. Радила су у потаји да злочинац не би дознао ко га је „сочио". Награду, која се звала содбина, сок је добијао према пресуди од кривца.

Бајка о цару Салтану

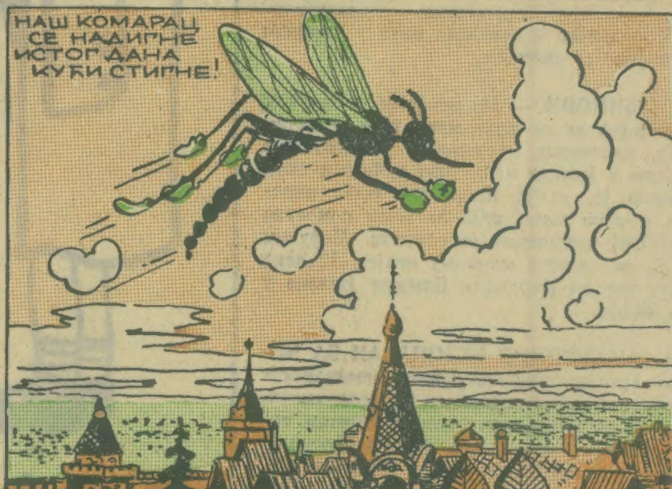

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић Београд Македонска 31 — Издаје и штампа „Политика", штампарско издавачко предузеће Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 101 707/1 82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугодишња 600 динара. — Рукописи се не враћају.